

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Ropná bezpečnost České republiky

Bc. Veronika Cemperová

**Diplomová práce
2016**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Veronika Cemperová**
Osobní číslo: **E14468**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Bezpečnost regionu**
Název tématu: **Ropná bezpečnost ČR**
Zadávací katedra: **Ústav regionálních a bezpečnostních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Ropná bezpečnost je jednou z nejvýznamnějších oblastí surovinové a energetické bezpečnosti. Z tohoto hlediska je pro Českou republiku významné jednak členství v OECD, kde od roku 1974 funguje Mezinárodní agentura pro energii, jejímž primárním cílem je spolupráce v případě ropné nouze, jednak členství v EU, pro niž jsou preventivní opatření a koordinovaný postup členských zemí za krizových situací základem energetické bezpečnostní politiky. Práce má za cíl vymezit hrozby v oblasti ropné bezpečnosti ČR a zhodnotit připravenost na stav ropné nouze v současnosti.

Osnova:

- Obecný popis surovinové a energetické bezpečnosti.
- Členství ČR v OECD.
- Zásobování ČR ropou.
- Zásoby ropy a ropných produktů - nouzové zásoby.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CAMILLA, Adelle, PALLEMAERTS, Marc, CHIAVARI, Joana. Climate Change and Energy Security in Europe: Policy Integration and its Limits. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies, 2009. ISBN 978-91-86107-10-9.

SOULEIMANOV, Emil. Energetická bezpečnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-331-5.

ŠMÍD, Tomáš. Vybrané konflikty o zdroje a suroviny. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2010. ISBN 978-80-210-5351-9.

WAISOVÁ, Šárka. Evropská energetická bezpečnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-148-9.

Vedoucí diplomové práce:

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.

Ústav regionálních a bezpečnostních věd

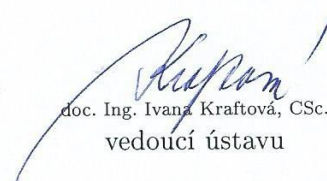
Datum zadání diplomové práce: 29. září 2015

Termín odevzdání diplomové práce: 29. dubna 2016

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2016

Bc. Veronika Cemperová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc. za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat za podporu rodiny a přátel.

ANOTACE

Záměrem práce je zmapování ropné bezpečnosti ČR. Rovněž je popsána Státní energetická koncepce ČR, která definuje cíle v energetickém sektoru, Bezpečnostní strategie ČR, ve kterých je zkoumáno, jak se postupem času vyvíjela pozice energetické bezpečnosti. Dále je popsána působnost Správy státních hmotných rezerv a dalších společností, které působí v oblasti energetiky v ČR. Nejsou opomenuty ani statistiky těžby ropy v ČR, která není příliš vysoká, statistiky nouzových zásob, a také situace, kdy Správa státních hmotných rezerv rozhodla o uskladnění části ropných hmotných rezerv v Německu. Cílem práce je posoudit hrozby ropné bezpečnosti ČR a zhodnotit připravenost na stav ropné nouze. Připravenost na stav ropné nouze je na poměrně dobré úrovni a mezi hlavní hrozby se řadí vysoká závislost na dovozu ropy, malá diverzifikace exportérů a velmi malá těžba ropy v ČR.

KLÍČOVÁ SLOVA

Energetická bezpečnost, ropná bezpečnost, ropa, ropovody, Česká republika

TITLE

Oil security of the Czech Republic

ANNOTATION

Purpose of this work is mapping of oil security of the CZ. It also describes the State energy Policy of CZ, which defines goals in the energy sector, the Security Strategy of CZ, which is examined how over time developed the position of energy security. It is also describe the scope of the State Material Reserves Administrations and other companies that operate in the energy sector in CZ. It is not be overlooked either statistics of oil production in the CZ, which isn't high too, statistics emergency stocks, as well as situation, when State Material Reserves Administration decided on the storage of oil emergency stocks in Germany. The goal is to assess the threat of the oil security CZ and to assess preparedness for oil emergency. The readiness of the state of oil emergency is at a relatively good level and among the main threats includes high dependence on oil imports, small diversification of exporters and very little oil production in CZ.

KEYWORDS

Energy security, oil security, oil, pipelines, Czech Republic

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 ENERGETICKÁ A SUROVINOVÁ BEZPEČNOST.....	12
1.1 KODAŇSKÁ ŠKOLA A POJETÍ BEZPEČNOSTI.....	12
1.1.1 <i>Proces sekuritizace.....</i>	<i>13</i>
1.2 VÝZNAM ENERGETICKÉ A SUROVINOVÉ BEZPEČNOSTI.....	14
1.2.1 <i>Pojem energetická bezpečnost v širším kontextu.....</i>	<i>15</i>
1.2.2 <i>Historický vývoj energetické a surovinové bezpečnosti.....</i>	<i>17</i>
1.2.3 <i>Ropné šoky.....</i>	<i>21</i>
2 NADNÁRODNÍ ORGANIZACE DŮLEŽITÉ PRO ENERGETICKOU BEZPEČNOST ČR.....	25
2.1 ENERGETICKÁ BEZPEČNOST EU.....	25
2.1.1 <i>Energetická politika EU.....</i>	<i>26</i>
2.1.2 <i>ESUO a EURATOM.....</i>	<i>29</i>
2.1.3 <i>Energetické zdroje EU.....</i>	<i>30</i>
2.1.4 <i>Rusko jako klíčový dodavatel ropy pro EU.....</i>	<i>32</i>
2.2 ENERGETICKÁ BEZPEČNOST OECD.....	34
2.2.1 <i>Mezinárodní energetická agentura.....</i>	<i>36</i>
2.2.2 <i>Jaderná energetická agentura.....</i>	<i>38</i>
3 POPIS A ANALÝZA ROPNÉ BEZPEČNOSTI ČR.....	40
3.1 STRATEGICKÉ DOKUMENTY ČR V OBLASTI ENERGETICKÉ BEZPEČNOSTI.....	40
3.1.1 <i>Státní energetická koncepce České republiky.....</i>	<i>40</i>
3.1.2 <i>Analýza bezpečnostní strategie ČR.....</i>	<i>45</i>
3.2 AKTÉŘI ROPNÉ BEZPEČNOSTI ČR.....	49
3.3 POTŘEBA, VLASTNÍ TĚŽBA A DOVOZ ROPY DO ČR.....	54
3.3.1 <i>Potřeba ropy a její saturace v ČR.....</i>	<i>55</i>
3.3.2 <i>Těžba ropy v ČR.....</i>	<i>59</i>
3.3.3 <i>Dovoz a zpracování dovezené ropy v českých rafinériích.....</i>	<i>62</i>
3.4 NOUZOVÉ ZÁSObY ROPY A SITUACE OVLIVŇUJÍCÍ ROPNOU BEZPEČNOST ČR.....	66
ZÁVĚR.....	71
POUŽITÁ LITERATURA.....	74

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Počet celkových a těžných ložisek, těžba ropy, domácí podíl na světové těžbě v ČR 2005-2014	59
Tabulka 2 - Zásoby ložisek ropy v ČR 2005-2013 (v kt).....	60
Tabulka 3 - Těžba a spotřeby ropy v ČR 2005-2013 (v kt).....	61
Tabulka 4 - Dovoz ropy do ČR podle zemí a průměrné dovozní ceny 2010-2014.....	62
Tabulka 5 - Dovoz vybraných ropných produktů do ČR 2010-2014 (v kt)	63
Tabulka 6 - Množství uvolněných zásob ropných produktů a částky pro likvidaci povodňových událostí v ČR v letech 2002, 2010 a 2013	67
Tabulka 7 - Vývoj nouzových zásob ČR po jednotlivých čtvrtletích 2013-2015 (ve dnech) ..	69

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Kombinace vertikální a horizontální roviny podle kodaňské školy	13
Obrázek 2- Priority z pohledu lidské bezpečnosti	15
Obrázek 3 - Vývoj výroby a spotřeby ropy v EU v letech 2004-2013 (v tis. barelech za den)	31
Obrázek 4 - Vývoj podílu výroby energie z obnovitelných zdrojů v EU v letech 2004-2014 (v %)	32
Obrázek 5 - Změny v zásobování energií OECD 2013-2014 (v %)	35
Obrázek 6 - Vývoj zásob ropy zemí OECD a mimo OECD 1983-2014 (v tis. barelech za den)	36
Obrázek 7 – Prognóza vývoje spotřeby primárních energetických zdrojů ČR 2005-2050	42
Obrázek 8 - Dovozní energetická závislost ČR v letech 2005-2050 (v %)	43
Obrázek 9 - Členění státních hmotných rezerv ČR	50
Obrázek 10 - Ropovodní síť ČR.....	52
Obrázek 11 - Vývoj dodávek ropy ropovody MERO ČR, a. s. 2000-2014 (v kt).....	52
Obrázek 12 - Evidovaná a vytěžená ložiska v ČR v roce 2014.....	56
Obrázek 13 - Vývoj spotřeby ropy dle sektorů v ČR 1973-2011 (v %)	57
Obrázek 14 - Spotřeba ropy v ČR 2005-2013 (v kt)	58
Obrázek 15 – Objem výroby a poptávka po rafinerských produktech v ČR v roce 2012 (v kt za den).....	58
Obrázek 16 - Vývoj těžby a spotřeby ropy v ČR 2005-2013 (v kt), podíl spotřeby a těžby	61
Obrázek 17 - Vývoj množství ropy zpracované v českých rafinériích 1997-2014 (v kt)	64

SEZNAM ZKRATEK

CDE	Centrum pro dopravu a energetiku
CORPI	Kodaňský ústav pro výzkum míru
CTR	Centrální tankoviště ropy
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
EHS	Evropské hospodářské společenství
EK	Evropská komise
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
IEA	Mezinárodní agentura pro energii
IKL	Ropovod Ingolstadt-Kralupy nad Vltavou-Litvínov
NESO	Národní organizace pro strategii řešení ropné nouze
NEA	Jaderná energetická agentura
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OPEC	Organizace zemí vyvážející ropu
OSN	Organizace spojených národů
SEK	Státní energetická koncepce
SSHR	Státní správa hmotných rezerv
TAL	Ropovod Transalpine
TPES	Celkové primární energetická nabídka

ÚVOD

Ropa je jednou ze strategických surovin a je také nejvyužívanější energetickou surovinou, používá se k výrobě nafty a benzínu, plastů, léků a mnoha dalších produktů. Celých 95 % vyráběného zboží potřebuje pro svou výrobu ropu, dále 95 % dopravy je zprostředkováno pomocí ropných produktů a 95 % potravin je pěstováno za přispění ropy. [89] Cena i dostupnost ropy ovlivňují hospodářství vyspělých průmyslových zemí a mohou také sloužit jako donucovací prostředek k dosažení určitých cílů, zejména pak státy, které jsou největšími producenty ropy (např. Saudská Arábie, USA, Čína, Rusko) mohou využít ropu jako tzv. ropnou zbraň. Případné narušení dodávek ropy by se okamžitě projevilo v mnoha na sebe navazujících sektorech kritické infrastruktury, počínaje dopravou, přes potravinářství a chemický průmysl až k veřejné správě. Právě z tohoto důvodu je velmi důležité pro všechny státy včetně České republiky dbát o svou ropnou bezpečnost.

Pojem ropná bezpečnost v sobě zahrnuje především dostatečně velkou diverzifikaci ropných dodavatelů, tedy snížení závislosti na jednom dodavateli, také kontrolu importu objednaných dodávek, co se týče jejich plynulosti i kvality dovážené ropy a v neposlední řadě tvorbu vlastních strategických nouzových zásob. Ropná bezpečnost v České republice má významnou politickou prioritu, a to z toho důvodu, že těžba ropy České republiky není schopna pokrýt její spotřebu. Tudíž je Česká republika zcela závislá na dovozu a musí dbát o své nouzové zásoby pro případ ropné krize. V České republice o ropné bezpečnosti pojednává mimo jiné Státní energetická koncepce České republiky, která shrnuje dlouhodobou vizi české energetiky do třech strategických cílů – konkurenceschopnost, bezpečnost a udržitelnost.

Cílem práce je ověření platnosti dvou hypotéz.

Hypotéza A: Podíl těžby ropy na spotřebě ropy v České republice v letech 2005 – 2013 vzrostl.

Hypotéza B: Od roku 2013 do druhého čtvrtletí 2015 nedošlo k poklesu nouzových zásob ropy pod zákonem danou hranici, která činí 90 dnů průměrného denního čistého dovozu.

K naplnění hlavního cíle je zapotřebí

- teoreticky objasnit surovinovou a energetickou bezpečnost, pod kterou spadá ropná bezpečnost;

- popsat historický vývoj energetické a surovinové bezpečnosti a ropné šoky, které se odehrály v letech 1973, 1979 a 1990;
- vymezit hlavní mezinárodní aktéry důležité pro energetickou bezpečnost České republiky, mezi něž se řadí Evropská unie a OECD;
- popsat energetickou politiku Evropské unie a její energetické zdroje;
- popsat Jadernou energetickou agenturu a Mezinárodní energetickou agenturu, které spadají pod OECD;
- popsat a analyzovat ropnou bezpečnost České republiky.

Pro zpracování textu byly použity relevantní metody a postupy ekonomického zkoumání. Zejména jde o studium písemných pramenů a důvěryhodných internetových zdrojů, které se týkají problematiky energetické bezpečnosti, zpracování statistických dat, kdy hlavním zdrojem byla databáze BP Global, Eurostat, IEA. Dále byly využity metody analýzy, komparace a syntézy.

1 ENERGETICKÁ A SUROVINOVÁ BEZPEČNOST

Teoretický přístup k tématu energetické a surovinové bezpečnosti není homogenní, stejně jako k tématu bezpečnosti všeobecně. Přístupy se liší nejen aktéry, objekty a hrozbami, ale i způsoby zajišťování této bezpečnosti. První kapitola poskytuje teoretický rámec pro energetickou a surovinovou bezpečnost. V první řadě je zde zmíněna kodaňská škola a její pojetí bezpečnosti, proces sekuritizace; dále jaký je vůbec význam energetické a surovinové bezpečnosti, je zde také rozvedena energetická bezpečnost v širším kontextu; v poslední řadě historický vývoj těchto oblastí bezpečnosti.

V této kapitole je zprvu popsána kodaňská škola, její pojetí bezpečnosti a proces sekuritizace. Dále jaký je význam energetické a surovinové bezpečnosti. Co to vůbec pojem energetická bezpečnost znamená, historický vývoj energetické bezpečnosti a v poslední řadě ropné šoky.

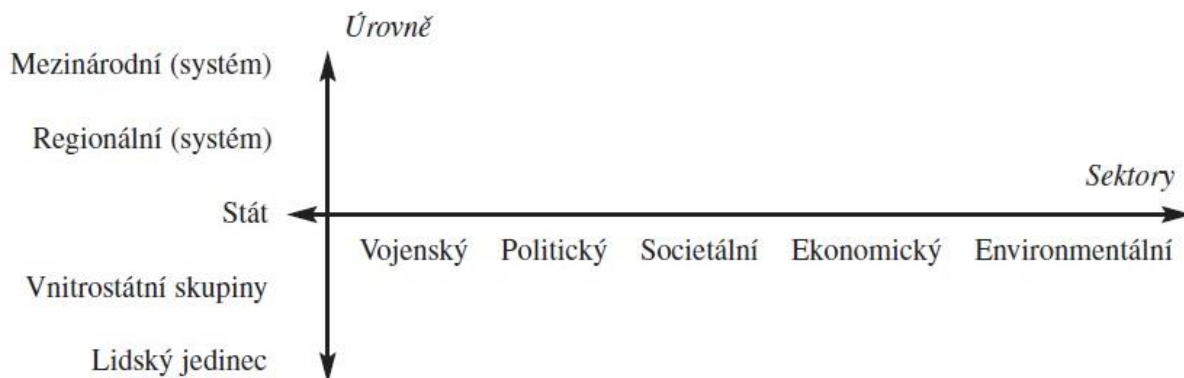
1.1 Kodaňská škola a pojetí bezpečnosti

Na konci 80. let 20. století došlo k celosvětovému propojení, globalizaci, a tím i k větší míře interdependence - vzájemné závislosti jednotlivých regionů. Tato interdependence se projevila konceptem společné bezpečnosti, ten měl zaručit jistou spolupráci států a překonání bezpečnostního dilema. Po skončení studené války se rozhořely debaty o novém uchopení konceptu bezpečnosti, kde se nejvlivnějšími nositeli stali akademici z kodaňské školy. Kodaňská škola na základě zkoumání světa tvrdila, že je nutné rozšířit koncept bezpečnosti, protože tradiční vojenská bezpečnost se stává méně důležitou a nová bezpečnostní agenda se bude zabývat ekonomickými, environmentálními a společenskými tématy. Tato skupina je tvořena analytiky sdružující se okolo CORPI (Kodaňský ústav pro výzkum míru, založen r. 1985). Kodaňská škola vychází ze tří teoretických přístupů - strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu.

Představitelé kodaňské školy jsou tzv. rozšiřovateli perspektivy bezpečnostních studií, zastávají širší pojetí bezpečnosti, které zapojuje do bezpečnosti i další nevojenské sektory. Kodaňská škola uvádí celkem pět sektorů bezpečnosti: vojenský, ekonomický, společenský, politický a environmentální sektor. [2]

Při rozšiřování konceptu se akademici z kodaňské školy pohybují po dvou osách. Po ose vertikální (osa referenčních objektů) a po ose horizontální (osa zdrojů hrozeb). Vertikální osa

vyjadřuje kvalitativní proměnu v oblasti referenčních objektů. Horizontální osa vyjadřuje kvalitativní odlišnosti zdrojů hrozeb a nejistoty. Kombinace těchto dvou os poskytuje ucelený přehled o bezpečnostních sektorech i o referenčních objektech. [100] Viz obrázek č. 1.

Obrázek 1 - Kombinace vertikální a horizontální roviny podle kodaňské školy

Zdroj: [100]

Horizontální osa je osa zdrojů hrozeb, tzv. bezpečnostní sektory. Vojenský sektor, popisující vztahy donucení silou a schopnost aktérů bojovat ve válkách s ostatními aktéry, se většinou zaměřuje na vztah ofenzivních a defenzivních schopností aktérů. Politický sektor popisuje vztahy autority, vládnoucí status, uznání a stav organizační stability systémů vlády a ideologií, které je legitimují. Ekonomický sektor popisuje vztahy obchodu, produkce, financování a způsobu přístupu aktérů ke zdrojům, k finančním prostředkům, k trhům, které jsou nutnou podmínkou pro udržení určité úrovně blahobytu a moci. Societální sektor, popisující společenské a kulturní vztahy, se dotýká kolektivních identit, jazyka, kultury, náboženství, zvyků a jejich udržení v procesu vývoje. Interakce v tomto sektoru představuje hlavně výměna idejí a představ mezi lidmi a civilizacemi. Sektor environmentální popisuje vztahy mezi lidskou aktivitou a biosférou planety, která je základní podmínkou pro existenci lidstva. Tradiční interakcí v tomto sektoru je šíření epidemií i globální znečištění. [100]

1.1.1 Proces sekuritizace

Teorii sekuritizace vytvořil Buzan a Waever na základě studia vnímání a interpretace hrozeb. V tomto procesu je důležité pro koho a ve vztahu ke komu se určité téma stává bezpečnostním. Jedná se o specifickou formu politického jednání. Toto jednání se odehrává mezi aktéry a publikem. Význam se liší podle toho, jak je koncept bezpečnostní hrozby

používán, jelikož různí aktéři i různé státy mají odlišné vnímání hrozeb. Jejich vzájemný vztah má potom vliv na podobu bezpečnostního mezinárodního systému. [2] Každé veřejné téma může projít procesem sekuritizace, tj. může se z nepolitického stát politickým a z politického sekuritizovaným (určité téma je prezentováno jako hrozba, která vyžaduje mimořádné opatření s možností přeskočit běžné hranice politických opatření.) [2]

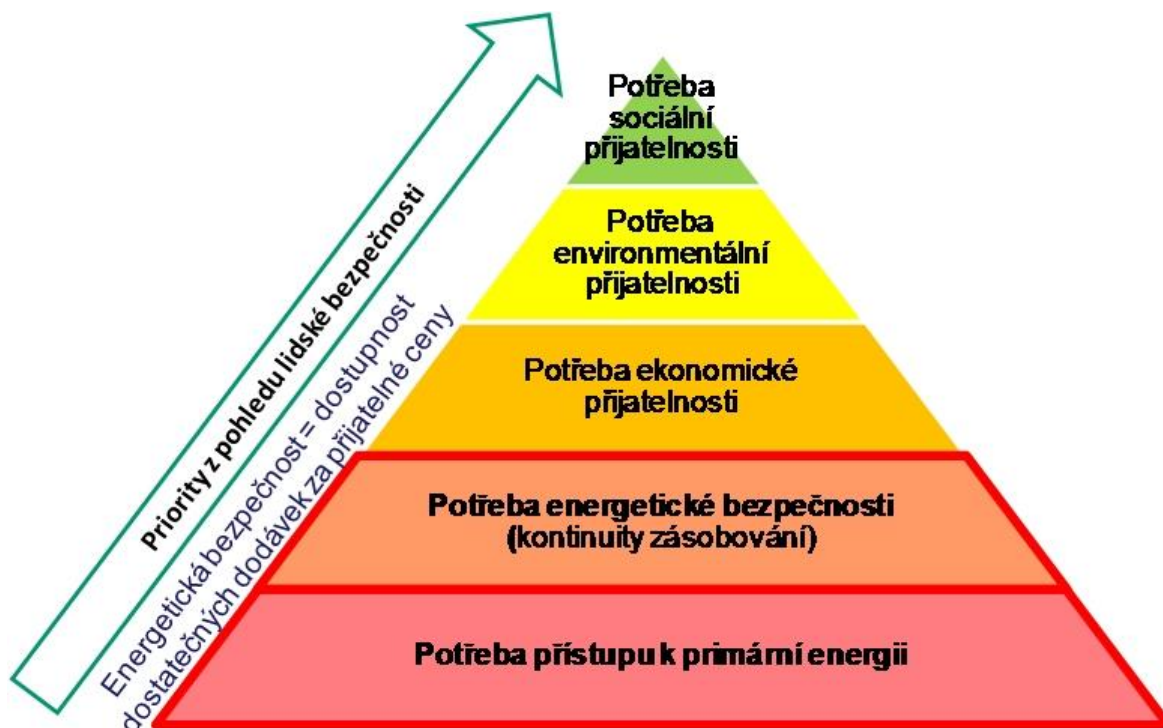
V průběhu sekuritizace dochází k posunu daného tématu z politické do bezpečnostní sféry. Může docházet k podobnému procesu v opačném směru, k tzv. desekuritizaci. V tomto procesu se dané téma vytrácí z agendy bezpečnostní politiky, neboť podle sekuritizujícího aktéra ztrácí mimořádnou důležitost, protože sekuritizující aktér se domnívá, že referenční objekt už není ohrožen. [100]

Úspěšná sekuritizace se skládá ze tří složek: existenčních hrozeb, mimořádných opatření a dopadů tohoto překročení sdílených pravidel na vztahy mezi jednotkami. Aby došlo k úspěšné sekuritizaci, je proto nutné, aby byla hrozba představena, argumentačně obhájena a přijata publikem (veřejností) jako existenční hrozba. [2]

1.2 Význam energetické a surovinové bezpečnosti

Energetická a surovinová bezpečnost je jedním z nejdůležitějších faktorů světového rozvoje. Bez stabilního a ekonomicky efektivního přístupu k surovinám a energiím nelze v současné době plně zajistit politickou, sociální, ekonomickou a ani globální stabilitu. Nelze obstat ani ve stále sílící konkurenci rostoucího počtu globálních hráčů. Surovinová a energetická bezpečnost je proto velmi důležitým tématem, neboť jejich dodávky jsou pro každý stát nezbytné. Důležitost energetické a surovinové bezpečnosti pro ČR je dána mj. tím, že je zakotvena v Bezpečnostní strategii ČR. [75] Říká, že mezi bezpečnostní zájmy ČR se řadí také strategické zájmy. Konkrétně zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti ČR a adekvátní úrovně strategických rezerv. Obrázek č. 2 také poukazuje na důležitost energetické bezpečnosti a to ve vztahu k různým reáliím dnešního života. Aby byla zajištěna energetická, a surovinová bezpečnost musí být v první řadě zajištěna potřeba přístupu k primárním zdrojům energie. Mezi ně se řadí obnovitelné i neobnovitelné zdroje energie. Obnovitelné zdroje energie jsou přírodní energetické zdroje, které mají schopnost úplné nebo alespoň částečné obnovy, řadí se mezi ně sluneční, větrná a vodní energie, biomasa aj. Neobnovitelné zdroje energie jsou takové zdroje, které nejsou nekonečné, mezi ně se řadí uhlí, ropa, fosilní paliva, zemní plyn, jaderná energie aj. Pokud je splněna tato základní

potřeba, může být naplňována další, a to potřeba energetické bezpečnosti (kontinuita zásobování). V případě, že je i tato potřeba naplněna mohou být splňovány další potřeby. Konkrétně se jedná o potřebu ekonomické přijatelnosti, dále potřebu environmentální přijatelnosti a v poslední řadě potřeba sociální přijatelnosti.

Obrázek 2- Priority z pohledu lidské bezpečnosti

Zdroj: [17]

Energetickou bezpečnost vnímají jednotlivé země rozdílně. Většina států ji chápe jako minimalizaci rizik, které by mohly vést k přerušení dodávek strategických energetických surovin, na nichž jsou země vysoce závislé, proto jsou i zranitelné. Surovinová bezpečnost je poté vnímána jako širší pojem. Surovinová bezpečnost zahrnuje opatření, která zabezpečují bezproblémový přísun nejen palivo-energetických surovin, ale i dalších nerostných komodit, které jsou důležité pro národní ekonomiky.

1.2.1 Pojem energetická bezpečnost v širším kontextu

Pojem energetická bezpečnost je široce používán v akademickém výzkumu i v médiích. Tento pojem je širší než definice omezující se pouze na ekonomickou dimenzi energií a cen energií. Tato podkapitola představuje obecné definice energetické bezpečnosti a následně se dostává ke konkrétním charakteristikám konceptu energetické bezpečnosti, ve kterých se

nezaměřuje pouze na vojenský aspekt. Podle Daniela Yergina je nutné nejprve najít společný slovník pro energetickou bezpečnost. „*Tato představa má radikálně odlišný význam pro různé lidi. Pro Američany je to geopolitická otázka. Evropané se primárně zaměřují na závislost dovozu zemního plynu.*“ [102]

Jedna z nejvíce používaných definic energetické bezpečnosti ji popisuje jako „*dostupnost dostatečných dodávek za přijatelné ceny*“. [102] Tato definice je příliš obecná a nezohledňuje žádné širší faktory. Termín dostatečné dodávky si lze vyložit jako nepřetržitý přísun energií, ale složitější je termín přijatelné ceny. U toho termínu je nutné rozdělit si, jako ho chápe producent a jak koncový spotřebitel. Jediný způsob, jak přijatelné ceny mohou zajistit energetickou bezpečnost je, když jsou dostatečně vysoké, aby zaručily navrácení investic do těžby a vývozu surovin a zároveň dostatečně nízké, aby dokázaly stimulovat ekonomiku země, která tyto suroviny dováží a spotřebovává. [16]

Státy jsou dominantními ústředními referenčními objekty ekonomické bezpečnosti. Rozhodnutí státu ale mohou ovlivnit i jiné, než jen ekonomické faktory bezpečnosti, to může nastat v obavách o bezprostřední bezpečnost státu a o zachování vojenské kapacity. Energetická problematika nese často politické znaky. V letech 2005-2006 proběhla tzv. plynová krize, která dostala energetickou bezpečnost do popředí evropské agendy. Tehdy kvůli sporu o ceny zemního plynu mezi Ruskem a Ukrajinou došlo k přerušení dodávek do Evropy. Tehdy si Evropa uvědomila, že energie může být použita jako politická zbraň. Právě tento příklad nasvědčuje tomu, že pojem energetická bezpečnost je širší než definice omezující se pouze na ekonomickou dimenzi.

Příkladem zapojení politických aspektů do definice energetické politiky je postoj Evropské komise (dále jen „EK“). Ta ji určuje jako „*snahu o zajištění blaha svých občanů a řádného fungování hospodářství, nepřetržité fyzické dostupnosti energetických produktů na trhu, za cenu, která je cenově dostupná pro všechny spotřebitele, při současném respektování životního prostředí s ohledem na udržitelný rozvoj.*“ [29] Stejný aspekt nepomíjí ve své definici také Mezinárodní agentura pro energii (dále jen „IEA“). Ta ji definuje jako „*nepřetržitou fyzickou dostupnost za cenu, která je přijatelná, při současném respektování životního prostředí.*“ [55] Zařazení environmentálního sektoru se v současné době dostává do popředí a je mu věnována dostatečná důležitost. Veškeré nové dohody mezi aktéry energetické bezpečnosti obsahují pasáže, kde se právě environmentálnímu hledisku klade náležitý důraz.

1.2.2 Historický vývoj energetické a surovinové bezpečnosti

Je nutné si také říci, kdy a z jakého důvodu pojem energetická a surovinová bezpečnost vůbec vznikl. V průběhu 70. let 20. století probíhají tzv. ropné šoky. Po těchto ropných šocích nebyla jen ropa součástí tématu energetické bezpečnosti, jelikož se postupem času oblast energetické bezpečnosti začala vztahovat i na ostatní energetické zdroje. Mimo různé druhy zdrojů energie začala oblast energetické bezpečnosti zahrnovat i trhy, rozhodovací procesy a infrastrukturu, která s tímto tématem souvisí. [40] Reálné rozpracování energetické bezpečnosti se uskutečnilo až ve vazbě na environmentální bezpečnost. Osamostatnění této bezpečnosti, přesněji řečeno její těsnější propojení na ekonomickou a vojenskou bezpečnost, se uplatňuje v 90. letech 20. století na pozadí stoupající spotřeby surovin díky industrializaci asijských zemí a zvýšení cen energetických surovin, které začaly ohrožovat prosperitu vyspělých zemí. [5]

Většina analytiků, kteří zkoumají energetickou bezpečnost, hovoří o čtyřech hlavních historických zlomech, které jsou důležité při vnímání vztahu energie, ekonomiky a politiky. V první polovině 20. století bylo pojetí energetické bezpečnosti těsně spjata se zásobováním armád pohonnými hmotami. Na začátku 20. století na základě rozhodnutí Winstona Churchilla britské námořnictvo ve snaze dostat technologickou převahu nad německým protivníkem začalo používat namísto domácích zásob uhlí importovanou ropu, a tak se stalo zranitelným nepřátelskou okupací ropných polí a útoky zaměřovanými na rafinerie a přepravní trasy. W. Churchill v reakci na bezpečnost dodávek této strategické suroviny vyslovil tento známý výrok „*Bezpečnost a jistota v oblasti ropy leží v různosti a pouze v různosti*“, který i v současné době odráží chápání a přístup k otázkám energetické bezpečnosti. Od této doby začala být bezpečnost vázána také s kontrolou ropných zdrojů. [42]

Význam států, jako producentů zemního plynu a ropy a jakožto i tranzitních zemí v mezinárodních vztazích neustále roste. Státy si to plně uvědomovaly už během druhé světové války. Hlavním úkolem německého velení se stala okupace Kavkazu s jeho významnými ropnými ložisky u ázerbájdžánského hlavního města Baku, o které se opíralo sovětské hospodářství v průběhu válečných let. Obsazení nalezišť s ropou východního Rumunska sovětskými vojsky, do té doby kontrolovaných Němci, následně uspořádalo pád Třetí říše, která začala zápolit s nesnesitelnou ropnou žízňí, které nebyla schopna po delší dobu odolávat. Důležitým bojištěm druhé světové války byla i ropná kampaň, která byla vedena válečným letectvím Spojeného království a Spojených států amerických především proti ropné infrastruktuře Německa, jeho rumunského spojence a okupovaných území. [13]

Vojensko-strategický pohled na energetickou bezpečnost zůstal platný do 70. let 20. století. Po roce 1945 se boj o ropné zdroje koncentroval na oblast Středního východu s jeho nesmírně velkými zásobami zemního plynu i ropy. V tomto ohledu byla první vlastovkou přicházející éry událost, ke které došlo v Íránu roku 1953. *„Americká rozvědka přiměla odstoupit tehdejšího íránského premiéra Mohammeda Mossadegha a přiměla odstoupit samotného vládce země Rezu Šáha Pahlaví I. ve prospěch jeho syna, ten neprokazoval známky nespokojenosti se silným americkým vlivem v zemi. Tak se z íránské monarchie stal hlavní americký spojenec na Středním východě. Téměř stejné motivy měla i Suezská krize v roce 1956, která ale tehdy skončila ve prospěch Sovětského svazu, který podpořil socialisticky naladěného egyptského prezidenta Ghamala Abdel Násseera ve snaze nacionalizovat strategicky umístěný Suezský průplav. Energetická bezpečnost byla tedy v tomto období orientovaná na ochranu zásobování ropy, přičemž primární hrozbu pro dodávky této strategické suroviny představoval nepřátelský akt v důsledku vojenského konfliktu.“* [10, s. 14-15]

První ropný šok, který souvisí s embargem států OPEC na vývoz ropy do Spojených států amerických a dalších zemí roku 1973 je dalším podstatným zlomem v politizaci dodávek ropy v globální politice a ekonomice, kdy svět objevil význam tzv. „oil weapon“ (ropné zbraně). Cílem tohoto zablokování ropy bylo přimět státy podporující Izrael v Jomkipurské válce ke změně politiky. Arabští producenti se rozhodli omezit těžbu o 5 %, poté až o 25 %. Druhá část rozhodnutí zahrnovala kompletní embargo na export ropy do Spojených států amerických a poté i do Nizozemí. To následně vedlo ke zvýšení cen ropy z prvotních 2 USD/barel na 12 USD/barel. Tato krize zapříčinila recese nejen ve Spojených státech amerických, ale i v zemích západní Evropy a měla značný dopad po celém světě. Od roku 1973 se právě energetická bezpečnost stala součástí představ o národní bezpečnosti. Jak uvádí Daniel Yergin v časopise Foreign Affairs, současný koncept energetické bezpečnosti se formoval *„v reakci na arabské ropné embargo v roce 1973, aby zajistil kooperaci mezi průmyslově rozvinutými zeměmi v případě přerušení dodávek, povzbudil spolupráci v energetické politice, vyhnul se podnikatelským tahanicím o dodávky a odstrašil každé budoucí užití „ropné zbraně“ exportéry“*. [10, s. 14-15] Z tohoto důvodu vznikla Mezinárodní agentura pro energii, která zajišťuje monitoring, analýzy a koordinaci akcí.

Situaci dále vyostřila islámská revoluce v Íránu roku 1979, ta byla spjata s výrazným zhoršením vztahů Spojených států amerických s významnou regionální zemí a vstupem sovětské armády do Afghánistánu. Roku 1980 vyhlásil americký prezident Střední východ za oblast životních zájmů Spojených států amerických. Jimmy Carter tehdy prohlásil: *„Necht' je*

naše pozice absolutně jasná: pokud každé vnější síly získat kontrolu nad oblastí Perského zálivu bude chápán jako útok na životní zájmy Spojených států amerických, a takovýto útok bude odražen všemi nutnými prostředky, včetně vojenské síly.“ [10, s. 14-15]

Už čtvrtý zlom v koncepci energetické bezpečnosti představuje rozpad Sovětského svazu. Tento rozpad zanesl do geopolitického vnímání energie dvě podstatné proměny. Zaprvé z jednoho sovětského ropného a plynového centra se stala dvě (kaspické, ruské). Tato centra mají odlišné geopolitické charakteristiky. Právě tyto charakteristiky postupem času získaly podobu i jiných podmínek pro podnikání západních, čínských i ruských firem. Zadruhé doprava ropy a plynu klasickými cestami do střední Evropy se zkomplikovala tím, že vztahy Ruska a některých tranzitivních postsovětských zemí jsou z odlišných důvodů obtížné. Zároveň se objevily možnosti jiných tras, a to jak diverzifikací dopravy ruské ropy i zemního plynu, tak dopravy těchto strategických zdrojů energie z oblasti Kaspického moře mimo území Ruska.

Během několika posledních desetiletí se značně změnily podmínky, za něž byly zkoumány otázky energetické bezpečnosti. V několika regionech, hlavně s muslimským obyvatelstvem, se ropa stala strategickým cílem teroristických útoků. Ropná ložiska a přepravní prostředky jsou značně viditelné a z velké části ne moc dobře chráněné. Zejména z tohoto hlediska je ochrana energetické infrastruktury před těmito útoky primární prioritou státní bezpečnosti. V důsledku stoupající poptávky a omezených volných kapacit na straně nabídky ropy se zvyšuje riziko prudkého nárůstu cen i při menším přerušení dodávek. Z toho důvodu některé západní státy poskytují pomoc vládám nestabilních zemí v zabezpečení ropné infrastruktury a to z toho důvodu, aby zajistily i svou energetickou bezpečnost. [9]

Stoupající politizace energetického odvětví, rychlý růst poptávky po ropě ze strany hospodářsky prudce se rozvíjejících zemí Asie a celkový nárůst komplexnosti globalizovaného světa, jsou témata, která začala hrát primární roli v zájmu mezinárodních vztahů a dalších souvisejících vědách, které se koncentrují na otázky energetické bezpečnosti. I přesto, že se v posledních letech analýza energetické bezpečnosti stala komplikovanější, je stále pevně zakotvena v politických vědách a souvisejících oborech, jako jsou mezinárodní vztahy, bezpečnostní teorie, studie globální správy. Významnou otázkou je, kdo ovládá zdroje energie a za pomoci jakých mechanismů.

V rámci samotného tradicionalistického přístupu k energetické bezpečnosti dnes lze identifikovat dva odlišné přístupy. Prvním z nich je geopolitická škola, ta vznikla v důsledku zmíněných zkušeností a také v důsledku ropného šoku, který se odehrál roku 1973,

v současnosti se soustředí na teorii tzv. ropného vrcholu, významně rostoucí spotřebu ze strany Asie a politický vývoj. Hlavní zaměření geopolitické školy je v hledání mocenské rovnováhy a dozorem nad energetickými zdroji, jež se projevuje v budování politických, vojenských nebo „civilizačních“ aliancí. Druhý přístup reprezentuje koncept „global governance“ vycházející z významu vzájemné interdependence. [42]

Mezitím co byly energetické otázky od počátku 20. století zkoumány v rámci geopolitických a vojenských strategií, v poslední době se vyvinula nová linie myšlenek, jejíž význam byl spojen s růstem významu systémové analýzy, snahy o porozumění chování souhrnných systémů za pomoci počítačového modelování a příspěvku přírodních i technických věd. Právě z této linie myšlenek vznikly dvě důležité myšlenky. Tyto myšlenky pronikly do politických debat až k veřejnosti, jsou vyčerpatelnost a tedy omezenost přírodních zdrojů.

První globální model spotřeby přírodních zdrojů byl prezentován v publikaci Římského klubu - Limity růstu. Tato publikace se sice nezaobírala specificky spotřebou ropy, ale její stěžejní poselství je o tom, že ekonomický a populační růst nemůže být trvale udržitelný víc jak několik desítek let v důsledku limitu přírodních zdrojů, což také platí právě pro fosilní paliva. Vážnost hrozby, která vyplývá ze závěrů této publikace, byla v případě ropy zvýrazněna prvním ropným šokem, který byl roku 1973. Tento ropný šok sice neměl nic společného se samotným nedostatkem zdrojů, ale někdy byl takto vykreslovaný. Další významný proud myšlenek při zkoumání energetické bezpečnosti přišel ze strany technických disciplín. Týkal se zranitelnosti technických systémů. Příkladem tomu poslouží havárie v Černobyli roku 1986 a nedávno ve Fukušimě v roce 2011. Právě tyto katastrofy značně ovlivnily vztah veřejnosti k atomové energetice.

Další pohled na zkoumání energetické bezpečnosti se vyvinul v 80. a 90. letech v kontextu deregulace energetických dodávek. Zastánci věřili, že trhy budou schopné zajistit energetické potřeby efektivněji a že zaručí podstatné investice do energetické infrastruktury, přičemž diverzita trhových aktérů bude garancí bezpečnosti dodávek. Někteří jedinci tvrdili, že vzhledem k existující nejistotě v energetických systémech a technologiích neexistuje jakýkoliv způsob, jak bezpečně zajistit rizika jinak než diverzifikací energetických zdrojů a to v co největší možné míře. Tuto myšlenku rozvinul Keppler, právě on přišel s tím, že trhy jsou vynikající na řízení měřitelného rizika, ale pro zabezpečení neměřitelného rizika je důležité se spoléhat na stát. V určitém smyslu měly být trhy prostředkem depolitizace energetických dodávek, a tak měly vést k nižší zranitelnosti energetických trhů politicky motivovanými

přerušeni, která byla charakteristická pro předchozí školy. Proudny myšlenek, které mají kořeny v ekonomické analýze, zpochybňovaly tezi energetické nezávislosti jako nebezpečnou a překonanou. [90]

1.2.3 Ropné šoky

Ropné šoky znamenají extrémní výkyvy cen ropy, kdy cena prudce vzroste a její následný cenový pokles trvá dlouho dobu. V minulosti se odehrály celkem tři ropné šoky.

První a prozatím ten největší ropný šok přišel v roce 1973. Druhý se odehrál v roce 1979 a třetí roku 1990. Podrobněji jsou tyto tři ropné šoky popsány níže.

První ropný šok - 1973

Již po roce 1967, během šestidenní války ¹ proti Egyptu, Sýrii a Jordánsku, dobyl Izrael Sinajský poloostrov, Golanské výšiny, obsadil pásmo Gazy, západní Jordánsko a východní Jeruzalém. Poražené arabské státy poté požadovaly urychlené stažení izraelských vojsk z obsazených území. Zpočátku oplýval Izrael sebejistotou vítězů. Vláda ignorovala možnost arabské odvety a v roce 1970 odmítla návrh nového egyptského prezidenta, který byl ochoten uznat Izrael a podepsat s ním mírovou smlouvu, jestliže bude Egyptu navrácen Sinajský poloostrov.

Odmítnutí nabídky posílilo touhu arabských států po odvetě. 6. října 1973 využily Egypt a Sýrie největší náboženský židovský svátek „Den smíření“ a vojensky napadly Izrael. Po krátkém šoku se židovský stát rychle vzpamatoval, převzal iniciativu a za pouhé tři týdny stály arabské státy tváří tvář téměř jisté porážce. Právě v ten okamžik se rozhodly použít svou poslední, ale velmi účinnou protizbraň - ropu.

¹ Již od roku 1963 docházelo pravidelně ke střetům na izraelsko-syrských hranicích. O rok později byla vytvořena Organizace pro osvobození Palestiny. V její chartě se otevřeně hovořilo o neplatnosti vzniku státu Izrael a o nutnosti osvobození Palestiny. Hranice mezi Izraelem a Egyptem na Sinaji byly po válce z roku 1956 monitorovány vojsky OSN. Od dubna 1967 se situace na Blízkém východě dále komplikovala. Egyptský vůdce Násir požádal velitel vojsk OSN na Sinaji, aby se mezinárodní vojska stáhla. To mělo neblahé důsledky pro Izrael. Bylo životně důležité udržovat si přístup Indickému oceánu a Rudému moři a to pouze přes Tiranský průliv. Ten však po odchodu vojsk OSN Egypt zablokoval. Izrael tedy hledal diplomatickou podporu Západních mocností. Washington mu nabídl svou podporu, ale pouze v případě, že by Izrael „zval věci do svých rukou“. Izrael v této válce bojoval o holou existenci, pokud by prohrál, mohlo to znamenat definitivní konec Izraele. Právě to bylo velkou psychologickou výhodou Izraele. Izraelské velení si uvědomovalo nutnost prvního úderu jako nejlepšího možného nástroje k vítězství. Datum útoku byl stanoven na 5. 6. 1967.

Již 17. října 1973 rozhodla OPEC² snížit svou nabídku ropy o 5 % proti zářijové úrovni. Protože již tehdy arabské státy kontrolovaly značnou část ropného trhu, arabští vývozci prohlásili, že výrazně utáhnou své ropné kohoutky na tak dlouho, dokud Izrael nevyklidí zabraná území a nebudou obnovena práva palestinského lidu. Spojené státy americké a Nizozemí, které arabský svět považoval za největší přátele Izraele, musely dokonce čelit totálnímu ropnému bojkotu. [86]

Tímto způsobem chtěly arabské státy vnutit Západu svou vůli a donutit jej, aby přestal Izrael podporovat. Utahování ropných kohoutků bylo ovšem provázeno rapidním zvyšováním ceny této strategické suroviny. Již 16. října 1973 vzrostla cena ropy o 70 % a 23. prosince téhož roku o dalších 128 %. Za necelý jeden rok se tak její cena zvedla čtyřnásobně. Kvůli velké závislosti na ropě se dostaly západní průmyslové státy i Japonsko do velmi nepříjemné situace. Příkladem je Německo, které krylo svou potřebu energie z 55 % dovozem ropy, která ovšem přicházela ze tří čtvrtin z arabských zemí.

Až do této doby se předpokládalo, že energetické zásoby v průmyslových zemích jsou téměř nevyčerpatelné. Ukázalo se, že např. v západním Německu vystačí rezervy ropy při šetrné spotřebě na pouhé tři měsíce. Vláda se obávala nebezpečné společenské krize, ekonomové očekávali konec hospodářského růstu a blahobytu a tisk vyvolával svými články strach v obyvatelstvu. Z toho důvodu byla zavedena některá úsporná opatření např. zákaz nedělní jízdy osobních vozů a přechodně se snížila povolená dálniční rychlost na 100km/h.

5. listopadu 1973 vyzvali ministři zahraničí Evropského společenství Izrael, aby vyklidil území, která obsadil v roce 1963. Na to příznivě reagovaly arabské státy a OPEC postupně zrušil svá prodejní omezení, ale i přesto zůstala prodejní cena ropy vysoká. Vzrůstající vnitřní rozpory v OPEC, zvyšování ropné nabídky nearabskými státy a zvyšující se podíl jiných zdrojů energie způsobily, že ekonomický a politický vliv arabských vývozců od 80. let postupně klesá. Doposud však OPEC hraje významnou roli a ovlivňuje světové ceny ropy.

Účinky drahé ropy na hospodářství západních států byly zničující. Růst ceny ropy i dalších strategických surovin poslal světovou ekonomiku do hluboké recese. Vysoké ceny zároveň vyvolaly inflaci a většina vyspělých ekonomik sklouzla do stagflace. Ropný cenový šok názorně ukázal velkou slabinu vyspělých západních států, a to nadměrnou závislost na dovozu energií. Politické vydírání dokázalo poslat západní svět (do té doby) do nejtěžší hospodářské

² OPEC je mezinárodní organizace založena roku 1960 se sídlem ve Vídni. Jejím hlavním cílem je koordinace ropné politiky, především stanovení exportních cen ropy, koordinace těžebních plánů a produkčních kvót, finanční pomoc poskytovaná rozvojovým zemím. Má celkem jedenáct členů, mezi které se řadí Alžírsko, Indonésie, Irák, Írán, Katar, Kuvajt, Libye, Nigérie, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Venezuela.

krize od časů proslavené velké deprese z let 30. Nejvíce však byly postiženy chudé země, které vyly většinou velmi zadluženy a dovážely veškeré pohonné hmoty. [86]

Druhý ropný šok - 1979

Druhý ropný šok se odehrál roku 1979. V tomto roce vypukla revoluce v Íránu následována irácko-iránskou válkou. V průběhu revoluce došlo ke snížení produkce ropy o 2 až 2,5 milionů barelů denně. [101] Revoluce měla za následek pouze krátkodobý pokles produkce a těžba se brzy vrátila na původní úroveň. Ovšem výraznějším impulsem pro změnu ceny ropy byla invaze Iráku na Írán v září 1980. Saddám Husajn³ viděl zhroucení režimu v Íránu jako příležitost k získání území s Iráckou menšinou, navíc tato území měla bohatá naleziště ropy. [4] Válka mezi Irákem a Íránem trvala 8 let, odčerpala mnoho zdrojů a poškodila obě ekonomiky. Jedním z důsledků války byla snížená těžba ropy v obou zemích. Celkový pokles těžby ropy mezi léty 1979 a 1982 byl desetiprocentní. Celosvětová produkce ropy se vrátila na svou úroveň až počátkem 90. let. [18] Tento významný pokles produkce ropy způsobil nárůst průměrných ročních nominálních cen z 14 USD za barel v roce 1979 na 36,8 USD za barel v roce 1981.

Tyto dvě události, které vešly do historie pod společným názvem ropné šoky, jsou nejdůležitějšími impulsy pro ropný svět 20. století. Lze tvrdit, že vychýlily z rovnováhy trh s touto strategickou surovinou.

Válka v Perském zálivu (třetí ropný šok 1990)

V létě roku 1990 vyvrcholilo napětí mezi Irákem a Kuvajtem. Irák, který byl ekonomicky oslabený po osmileté válce, hledal finanční zdroje, ze kterých by bylo možné realizovat poválečnou obnovu země. Požadoval odškodné za nedodržování kvót OPEC Kuvajtem a tím způsobené ušlé zisky z prodeje ropy. [18] Saddám Husajn vnímal kuvajtský postoj jako provokaci a zradu. Nejen, že Iráku Kuvajt nechtěl odpustit dluhy, ale zvýšená kuvajtská těžba ropy snížila její tržní cenu a Irák tak za rok přišel o 7 miliard USD ze svých ropných příjmů. [85] Když Kuvajt odmítl uznat irácké nároky, Irák během pár dnů obsadil kuvajtské území. Jedním z motivů je i fakt, že Saddám se chtěl zmocnit kuvajtských ropných ploch. Do tohoto sporu se vložila i OSN, ta se přiklonila na stranu Kuvajtu. Na Irák byly uvaleny ekonomické sankce a to embargo na veškerý obchod a finanční zdroje kromě zdravotní péče.

³ Saddám Husajn se narodil 28. 4. 1937 a byl popraven ve věku 69 let – 30. 12. 2006. Byl to politik, bývalý prezident a předseda Revoluční rady Iráku.

Tato ekonomická izolace Iráku způsobila veliký pokles produkce, který byl srovnatelný s výpadkem těžby v období války s Íránem. Těžba ropy se propadla z 2 149 tisíc barelů v roce 1990 na pouhých 285 tisíc barelů. O rok později a až do roku 1996 se irácká produkce ropy nevyšplhala na více než 600 tisíc barelů denně.

Vlivem těchto událostí na počátku 90. let je možno pozorovat další nárůst cen ropy na světových trzích. Tento nárůst je občas označován jako třetí ropný šok. Ovšem nedosahuje takových rozměrů jako první dva ropné šoky. Růst nominální ceny je pozorovatelný jenom v roce 1990, poté následuje pokles způsobený zvyšováním produkce ostatních členských zemí OPEC. [18]

2 Nadnárodní organizace důležité pro energetickou bezpečnost ČR

Energetická bezpečnost se na začátku 21. století stala jedním z klíčových faktorů dalšího rozvoje. Bez garantovaných dodávek energetických surovin nelze zajistit nejen ekonomickou stabilitu, ale ani sociálně-politickou stabilitu jakékoli společnosti. Z toho důvodu se energetická i surovinová bezpečnost stává důležitým politickým i vojenským tématem. Vzhledem k odlišnému postavení jednotlivých aktérů na mezinárodní scéně liší se i jejich zájmy, což se projevuje i v odlišném nazírání podstaty a významu problematiky energetické bezpečnosti, stejně jako ve způsobu řešení hrozeb, které se zde objevují. To vše vede k tomu, že bez geopolitického náhledu na problematiku energetiky nelze pochopit současné otázky ani globální, ani regionální bezpečnosti. [5]

V této kapitole je nejprve popsán stav energetické bezpečnosti Evropské unie, konkrétně její energetická politika, dvě významná evropská společenství - ESUO a EUROATOM, také energetické zdroje EU a Rusko, které je klíčovým dodavatelem energetiky do zemí EU. Dále se pojednává o energetické bezpečnosti OECD. Zde je popsán vznik a význam dvou důležitých agentur, které spadají pod záštitu OECD. Jedná se o Mezinárodní energetickou agenturu a Jadernou energetickou agenturu.

2.1 Energetická bezpečnost EU

Evropská unie je silně závislá na fosilních palivech. Ropa činí zhruba 38 %, plyn 24 %, uhlí 18 %, jaderné a obnovitelné zdroje 20 % z celkových primárních energetických nabídek (dále jen „TPES“⁴). Přitom zhruba 60 % spotřeby zemního plynu a 80 % spotřeby ropy EU dováží. Poměrně rychlý růst obnovitelných zdroj (5 % ročně v porovnání s celkovým tempem růstu 0,5 % TPES) situaci příliš nemění, jelikož jejich základna je příliš nízká. [5] Závislost EU na dovozu ropy by mohla vzrůst až na 93 % a na dovozu plynu až na 84 % do roku 2030. [3]

Trh s ropou je z hlediska energetické bezpečnosti výrazně flexibilnější než trh se zemním plynem, jelikož ropa může být snadno transponována a trh s ropou v EU je v porovnání s ostatními regiony poměrně diverzifikován. Trh se zemním plynem od 70. let vzrostl, což je opačný trend než u ropy i energie jako celku. Ceny zemního plynu jsou historicky spjaty

⁴ TPES = Total Primary Energy Supply = celková primární energetická nabídka

s cenou ropy, poslední dobou se výrazně zvyšovaly, což vzhledem k rostoucí spotřebě zemního plynu významně ovlivňuje ekonomiky zemí EU. Hlavním dodavatelem zemního plynu do zemí EU je Rusko. Vedle Ruské federace jsou nejvýznamnějšími dodavateli zemního plynu pro EU Norsko (20 %) a Alžírsko (15 %). [5]

2.1.1 Energetická politika EU

Energetická politika, která v dnešní době patří mezi klíčové politiky EU, není pevně zakotvena v základních dokumentech EU, na rozdíl od zemědělství, dopravy či životního prostředí. Ve Smlouvě o založení Evropského společenství jsou opatření v oblasti energie uvedena až na posledním místě. První zmínky o energetické politice se objevují v Pařížské smlouvě z roku 1951 zakládající ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli), které bylo v roce 2002 včleněno do Smlouvy o Evropském společenství. Dalším významným seskupením se zaměřením na jaderný průmysl je EURATOM (Evropské společenství pro atomovou energii). To bylo založeno roku 1957 a v roce 1967 bylo plně integrováno do EU. Evropská unie zatím nemá zcela ucelenou energetickou politiku, ale díky aktuálním problémům s dodávkami energií a klimatickými změnami, se energetika dostává do popředí jejich zájmů. [20]

„V listopadu 2000 EU vydala Zelenou knihu⁵ „K evropské strategii pro bezpečnost energetických dodávek“, kde nastiňuje špatnou energetickou situaci EU a budoucí trendy vývoje. Předpokládá, že pokud nebudou učiněna dostatečná opatření, energetická závislost EU vzroste z 50 % v roce 2000 na 70 % v roce 2030 (v případě ropy až na 90 %, v případě uhlí na 70 % - 100 %).“ [5, s. 162] Doposud se nepodařilo omezit růst spotřeby elektrické energie, zatímco energetické suroviny jsou omezené. Zelená kniha proto navrhuje kontrolu růstu poptávky podněcováním změn ve spotřebitelském chování (např. zdaněním), nárůstu energetické efektivity a zavedení nových technologií prostřednictvím programů EU, konkrétně programů Evropských strukturálních a investičních fondů⁶. Dále požaduje dokončení vnitřního trhu s plynem a elektřinou, pro to je nezbytné odstranit řadu zábran a překážek obchodu, ve větší míře sjednotit daňové a cenové politiky a opatření týkající se

⁵ Zelené knihy Evropská komise publikuje pravidelně od roku 1985. V první části popisuje stav stávající určité problematiky a dále navrhuje řešení, jak situaci řešit. Zelené knihy mají za úkol nastartovat veřejné diskuze o konkrétních tématech a záměrech Evropské komise ještě předtím, než přistoupí k jejich zpracování do podoby zákona či směrnice. Existují i Bílé knihy Komise, které následují po vydání Zelené knihy, jejímž cílem je zahájit proces konzultací o daném tématu na evropské úrovni. Po schválení Radou se z Bílé knihy může stát akční program EU pro danou oblast. Bílá kniha má pro členské státy EU pouze doporučující povahu, je nezávazným dokumentem.

⁶ Do těchto programů financovaných z Evropských strukturálních a investičních fondů patří operační program Životního prostředí, operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, Integrovaný regionální operační program.

norem a standardů, vytvořit předpisy v oblasti životního prostředí a bezpečnostní předpisy, také vyžaduje zvýšení konkurence mezi národními operátory. K energetické bezpečnosti Evropské unie má přispět také vytvoření silnějších mechanismů budování strategických zásob, dialog a budování vztahů s tranzitními zeměmi.

„Dalším úkolem, který je nastíněn v Zelené knize, je diverzifikace evropských zdrojů. Zelená kniha přiznává, že EU má sice omezené zdroje energie, musí se je ale naučit více využívat. Např. jaderná energie, která se na výrobě elektřiny podílí zhruba z jedné třetiny, představuje relativně levný stabilní zdroj. Velký potenciál mají podle této knihy obnovitelné zdroje energie a biopaliva, která mohou nahrazovat ropné produkty.“ [5, s. 163]

Výpadky elektrického proudu v létě 2003 jasně ukázaly potřebu silnějšího mezistátního propojení energetických sítí a lepší koordinaci mezi národními operátory. Z tohoto důvodu Zelená kniha vyzývá k vytvoření jednotného vnitřního energetického trhu. Na tyto výpadky reagovala Evropská komise již v témže roce Návrhem směrnice o elektrické infrastruktuře a bezpečnosti dodávek. Cílem Zelené knihy je podpořit investice do evropského energetického sektoru, posílit konkurenci a prevenci výskytu výpadků dodávek elektrické energie. Návrh také zdůrazňuje potřebu vytvoření stabilního a dostatečného legislativního rámce pro zajištění investic do adekvátní přenosové kapacity, aby byla zabezpečena přiměřená úroveň vzájemného propojení mezi členskými státy a tím také bezpečnost dodávek elektrické energie.

Evropská unie má také dle Zelené knihy zlepšit dohled nad vnějšími dodávkami energie. Měla by zejména uzavřít strategická partnerství s primárními dodavateli energií (Rusko a země Blízkého východu). Zároveň musí podporovat dialog se soudními státy s cílem integrovat jejich energetické sítě pro zajištění vyšší bezpečnosti dodávek. [5]

Evropská komise vydala roku 2006 Zelenou knihu „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“, která je dalším dokumentem, týkající se oblasti energetiky EU⁷. Týká se šesti prioritních oblastí:

1. energie pro růst a pracovní příležitosti v Evropě: dotvoření vnitřního evropského trhu s elektřinou a plynem,
2. vnitřního trhu s energií, který zaručí zabezpečení dodávek: solidarita mezi členskými státy,

⁷ Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“ je dokument, který představuje rovnováhu mezi udržitelným rozvojem, konkurenceschopností a zabezpečením dodávek v energetické éře 21. století. Práce na řešení této problematiky pokračují již od roku 2000, kdy Evropská komise vydala Zelenou knihu „K evropské strategii pro bezpečnost energetických dodávek“. Zelená kniha „Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii“ uvádí návrhy a možnosti, které by mohly být základem nové ucelené evropské energetické politiky.

3. zabezpečení konkurenceschopnosti dodávek energií: cesta k udržitelnější, účinnější a různorodější skladbě zdrojů energií,
4. integrovaného přístupu k boji se změnami klimatu,
5. podpory inovací: strategický plán pro evropské energetické technologie,
6. cesty k soudržné vnější energetické politice. [32]

V lednu v roce 2007 přijala Evropská komise Sdělení o energetické politice pro Evropu. [5] To obsahuje strategické hodnocení vnitřních a vnějších aspektů energetické politiky EU. Z tohoto Sdělení vychází také dvouletý Akční plán (2007 - 2009), který se stal součástí schválených Závěrů Rady EU z roku 2008. Ty uvádějí hlavní cíle energetické politiky pro Evropu (zvýšení bezpečnosti dodávek, zajištění konkurenceschopnosti evropských ekonomik, dostupnost energií, posílení environmentální bezpečnosti a boj proti klimatickým změnám). [5]

10. května 2007 byla zřízena vysoká skupina, známá jako „Sít' korespondentů pro energetickou bezpečnost“ (NESCO) s cílem výměny informací o energetické bezpečnosti a monitoringu. Snahou je posílit spolupráci s tranzitními zeměmi jako je Ukrajina. Sít' sestává ze zástupců Evropské komise, Sekretariátu Rady, zástupců členských států a má sloužit jako nový nástroj zvýšení kapacity EU, shromažďovat informace a poskytovat včasné varování proti potencionálním hrozbám bezpečnosti energetických dodávek. [5]

Evropská unie stanovila cíle v oblasti energetiky a oblasti klimatu pro rok 2020, 2030 a 2050. Cíle pro rok **2020** jsou snížit emise skleníkových plynů oproti roku 1990 alespoň o 20 %, získávat 20 % energie z obnovitelných zdrojů a zvýšit energetickou účinnost o 20 %. Do cílů pro rok **2030** patří snížit emise skleníkových plynů o 40 %, minimálně 27 % energie v EU z obnovitelných zdrojů, zvýšit energetickou účinnost o 27-30 %, propojit elektrické rozvodné soustavy tak, aby bylo možné 15 % elektřiny vyrobené v EU dopravit do jiných členských zemí EU. Cílem pro rok **2050** je snížit emise skleníkových plynů oproti hodnotám z roku 1990 o 80 až 95 %. To, že je možné těchto cílů dosáhnout, ukazuje Energetický plán do roku 2050. [31] EU je na dobré cestě dosáhnout cílů pro rok 2020. Prozatím se jí podařilo snížit emise skleníkových plynů v období 1990-2012 o 18 %, podíl energie z obnovitelných zdrojů se zvýšil na 14,1 % v roce 2012 oproti 8,5 % v roce 2005 a také se očekává, že energetická účinnost se do roku 2020 zvýší o 18-19 %. [31]

2.1.2 ESUO a EURATOM

Francouzská obava z poválečného vývoje Německa se přetavila v tzv. Schumanův plán, jehož cílem bylo zabezpečit mír v Evropě. Tento plán pojmenovaný po francouzském ministru zahraničních věcí Robertu Schumanovi, i když první návrh vzešel Jeana Moneta, chtěl svého cíle dosáhnout pomocí vytvoření společného trhu uhlí a oceli. Francie se obávala poválečného vzestupu Německa a i po skončení druhé světové války v něm neustále viděla potencionální hrozbu. [33] Kontrolou uhlí a oceli, chtěla dohlížet na obnovu Německa a zabránit tak opětovnému německému vyzbrojování. V poválečné době bylo uhlí hlavní energetickým zdroje, a pokud by došlo ke zhoršení vztahů mezi Francií a Německem, mohlo by to vést k pozastavení dodávek uhlí z Německa a tím k ohrožení francouzského průmyslu. Také tu hrála významnou roli ocel, která byla primární surovinou pro výrobu zbraní. [8]

Finální podoba plánu byla představena 9. května 1950 a téměř okamžitě se stala předmětem jednání v dalších evropských zemích. Smlouva o zřízení Evropského společenství uhlí a oceli byla podepsána 18. dubna 1951 v Paříži zástupci Německa, Lucemburska, Francie, Belgie, Nizozemí a Itálie. [7]

Společný trh s uhlím se podařilo zavést 1. února 1953 a s ocelí o čtyři měsíce později. Správa společného trhu spadala pod nadnárodní organizační strukturu, v jejímž čele působil vysoký úřad. Hlavními cíli ESUO bylo koordinovat produkci a obchod se dvěma klíčovými odvětvími v členských zemích, především zajistit dostatečné zásoby uhlí a oceli či odstranit bariéry v obchodu s těmito komoditami mezi členskými státy. [12]

Římskými smlouvami z 27. března 1957 byly ustanoveny další dvě organizace – EUROATOM a EHS (Evropské hospodářské společenství). EURATOM řeší už i hospodářskou otázku, protože jaderná energie byla považována za klíčové odvětví budoucího hospodářského rozvoje, který je v zájmu všech evropských zemí. Primárním úkolem EURATOMU bylo vytvoření společného trhu se štěpnými materiály a podpora jejich mírového využití. EHS i EUROATOM se snažili zavést jednotnou energetickou politiku, ale byli oslabováni samotnými členskými státy, jelikož sporné otázky v energetické oblasti řešili individuálně, místo toho aby je řešili společnými silami. [7]

2.1.3 Energetické zdroje EU

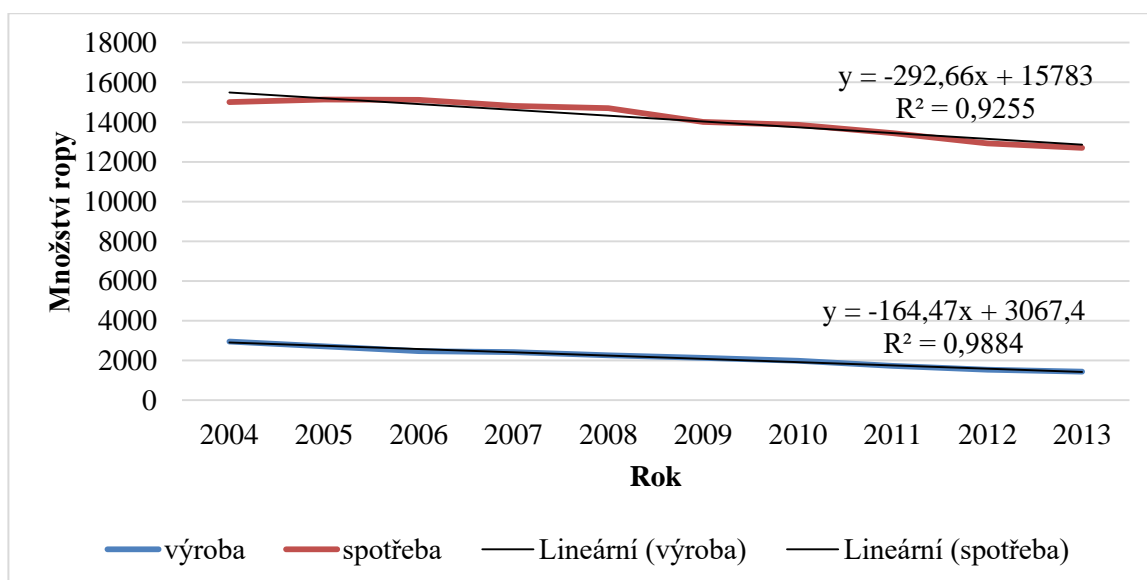
Ropa a zemní plyn

Největší naleziště ropy a zemního plynu v Evropské unii se nacházejí v Nizozemsku, Velké Británii a z menší části také v Německu a Dánsku. Obě suroviny se v těchto lokalitách těží jen krátce, byla zde i překážka intenzivnějšího rozvoje v podobě klimatických podmínek (prudké bouře, velká hloubka, apod.), na druhé straně všechny tyto státy jsou politicky i ekonomicky stabilní, takže jakmile byla těžba zahájena, nic nebránilo jejímu rozvoji.

Ropa zůstává hlavním energetickým zdrojem EU, ovšem její spotřeba roste jen minimálně. U pěti nejsilnějších ekonomik EU (Německo, Velká Británie, Francie, Španělsko a Itálie) stagnuje nebo dokonce klesá. Tento vývoj ovlivnilo více faktorů. Svou roli jedná sehrála strukturální proměna hospodářství zemí EU, dále stagnující populační vývoj a hlavně snaha jednotlivých států aktivně podporovat využívání obnovitelných zdrojů energie a posílit tak jejich podíl na energetickém mixu.

Přesto jsou to právě zásoby ropy, které budou pro energetickou bezpečnost Evropy znamenat bezprostřední výzvu. Příčinou je kombinace několika faktorů, zejména to, že EU je na ropě závislá a vysoce nesoběstačná. Klesající zásoby evropských dodavatelů nutí země EU zvyšovat import z jiných regionů. To by samo o sobě neznamenalo tak velký problém, kdyby poptávka po ropě nerostla. Tato skutečnost se týká i zemního plynu, ale se zásadním rozdílem. Zemnímu plynu nehrozí bezprostřední vyčerpání. [14]

Obrázek č. 3 zobrazuje vývoj výroby a spotřeby ropy v Evropské unii mezi roky 2004 a 2013. Je z něj patrné, že výroba i spotřeba ropy v EU v posledních letech klesla. Pokud se porovná výroba a spotřeba je jasně vidět, že spotřeba značně převyšuje výrobu. To potvrzuje silnou závislost EU na dovozu ropy. Pro EU by bylo výhodné, kdyby mohla svou rostoucí potřebu ropy uspokojovat prostřednictvím obchodu s nějakou klidnou evropskou zemí. Jedinou takovou zemí je zatím Norsko, EU má s touto zemí dobré vztahy. Spolupracuje s ní v oblasti energetické bezpečnosti i v oblasti obnovitelných zdrojů. Norsko ovšem trápí problém ztenčující se ropné zásoby. Import z Norska tvoří asi 16 % celkového evropského importu ropy.

Obrázek 3 - Vývoj výroby a spotřeby ropy v EU v letech 2004-2013 (v tis. barelech za den)

Zdroj: vlastní zpracování dle [19]

Na obrázku č. 3 je také zobrazena lineární spojnice trendu, rovnice trendové přímky a míra spolehlivosti R^2 . Lineární spojnice trendu pro spotřebu se téměř kryje s přímkou spotřeby ropy, to dokazuje vysokou spolehlivost trendové přímky, stejně tak je tomu i u výroby. Spolehlivost přímky trendu je velmi vysoká, i když u výroby je o něco vyšší, trend spotřeby i výroby je klesající. Lze předpokládat, že i do budoucna se bude spotřeba a výroba ropy snižovat.

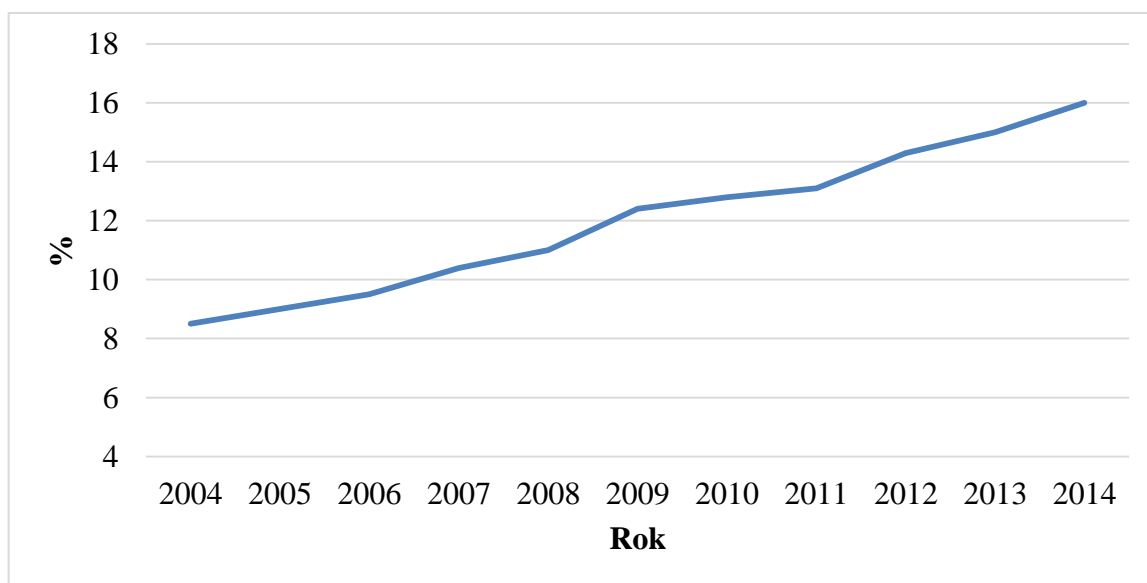
Mezi roky 2013 a 2004 byl spočítán index růstu jak pro spotřebu ropy EU, tak pro výrobu ropy v EU. Pro spotřebu se index rovná 0,84 a pro výrobu 0,49. Z toho vyplývá, že spotřeba klesla více než výroba a tudíž se daří naplňovat strategické cíle EU.

Obnovitelné zdroje energie

Obnovitelné zdroje energie (větrná energie, solární energie, hydroelektrická energie, geotermální energie, energie z oceánů, biopaliva a biomasa) jsou alternativami k fosilním palivům a přispívají ke snižování emisí skleníkových plynů, k diverzifikaci dodávek energie a ke snížení závislosti na dodávkách ropy a zemního plynu. Z tohoto důvodu zažívají v EU rozkvět. EU zaujímá vedoucí postavení v oblasti technologií výroby energie z obnovitelných zdrojů; je držitelem 40 % světových patentů v oblasti obnovitelných zdrojů a v roce 2012 se téměř polovina (44 %) světové kapacity elektřiny vyrobené z obnovitelných zdrojů nacházela

v EU. Právní předpisy EU o prosazování obnovitelných zdrojů energie prošly v posledních letech významným vývojem. [36]

Podíl obnovitelných zdrojů energie v EU se zvýšil mezi lety 2004 a 2014 z 8,5 % na 16 %. Státy s nejvyšším podílem obnovitelných zdrojů energie za rok 2014 jsou Švédsko, Lotyšsko, Finsko, Rakousko, Dánsko. Cílem EU bylo dosáhnout v roce 2010 podílu obnovitelných zdrojů 10 %, což se jí také podařilo. Pro rok 2020 je cíl stanoven dokonce na úrovni 20 %. Státy s nejvyšším podílem obnovitelných zdrojů energie dokonce už v roce 2014 překračovaly hranici 20 %. Vývoj podílu energie z obnovitelných zdrojů v EU zobrazuje obrázek č. 4.

Obrázek 4 - Vývoj podílu výroby energie z obnovitelných zdrojů v EU v letech 2004-2014 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle [35]

Mezi roky 2014 a 2004 byl spočítán index růstu podílu výroby energie z obnovitelných zdrojů v EU. V tomto období je zjištěn nárůst, index růstu vychází 1,88. Při porovnání s výrobou ropy, kdy došlo mezi roky 2013 a 2004 k poklesu na 49 % a výrobou energie z obnovitelných zdrojů je zjištěno, že od roku 2004 roste výroba energie z obnovitelných zdrojů oproti výrobě ropy, což je na jednu stranu v pořádku, jelikož zásoby ropy nejsou nevyčerpatelné a energie z obnovitelných zdrojů jsou svým způsobem šetrnější k životnímu prostředí.

2.1.4 Rusko jako klíčový dodavatel ropy pro EU

Ruská ekonomika je ovládána především odvětvím energetiky. Rusko působí celosvětově jako největší výrobce a vývozce zemního plynu a je také druhým největším vývozcem ropy na

světě. Paliva a energie tvořily v roce 2015 31 % ruského HDP a plynulo z nich 58 % daňových příjmů do rozpočtu. [1]

Rusko je pro EU největším dodavatelem ropy a zemního plynu. Ruská federace se v roce 2013 podílela na celkovém dovozu zemního plynu do EU 39 % a u ropy tento podíl dosáhl 33,5 %. [6]

Některé členské země Evropské unie jsou plně závislé na ruských energetických dodávkách, nejvíce však na dodávkách zemního plynu, ten je hůře diverzifikovatelný a je přepravován především potrubím. Na ruském zemním plynu jsou 100 % závislé Slovensko, Rumunsko a Bulharsko a z více jak 70 % jsou na něm závislé Rakousko, Maďarsko, Česká republika. Naopak některé členské státy neodebírají žádný ruský plyn. Těmito státy jsou např. Dánsko, Portugalsko, Irsko, Španělsko. [96]

Ovšem na vztah EU a Ruska je třeba nahlížet jako na vztah vzájemné závislosti. Ekonomika Ruska není příliš diverzifikována a EU představuje pro Rusko nejbohatší a politicky nejstabilnější region, kam lze bez větších potíží exportovat ruské zboží. Vzájemná závislost je zřejmá již jen z faktu, že export ropy a zemního plynu se podílí z více jak 65 % na celkovém ruském vývozu. Evropský partner platí včas a od toho se také odvíjí ruské příjmy. Potřeba evropských finančních prostředků pro ruskou ekonomiku staví tak Ruskou federaci do nevýhodné pozice. Z tohoto pohledu je patrné, že přerušení dodávek zemního plynu nebo ropy by také zásadním způsobem poškodilo Rusko, které by nemělo čím nahradit finanční příjmy, které přicházejí z EU. Je také velmi důležité uvést, že Rusko v současné době nedisponuje dostatečnými alternativními přepravními trasami pro zemní plyn, které by dokázaly přeměrovat jeho vývoz na trhy mimo Evropu, proto také musí spoléhat na evropskou poptávku. Starší členské státy EU by s přerušením neměly takové problémy, protože jejich diverzifikace dodavatelů je různorodá, např. zastavení importu zemního plynu by dokázaly nahradit zvýšením dovozů z Norska nebo severní Afriky. Ale u nových členských států, např. Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovensko a další, hrozí riziko, že Rusko může využít jejich závislosti k ekonomickému nebo politickému nátlaku, jelikož jejich diverzifikace dodavatelů není příliš různorodá.

Zásadním dokumentem energetické politiky Ruska je Energetická strategie Ruska do roku 2020 schválená na zasedání vlády v srpnu 2003. Z této strategie je patrné, že si Rusko uvědomuje důležitost energetického odvětví pro ekonomiku, ale také přiřaduje energetice bezpečnostní a strategický význam. Ruská federace se chce prezentovat jako stabilní a spolehlivý energetický dodavatel do EU, což by mu mělo zajistit dlouhodobě dobré vztahy

se členskými státy EU. V ekonomickém pojetí nelze spatřovat nic nebezpečného, ale Rusko začíná energetickou politiku využívat také jako nástroj pro dosažení svých mocenských zájmů. Tato politika též začíná sloužit jako prostředek zahraniční politiky vůči zemím bývalého Sovětského svazu, také jako prostředek k zpětnému získání své ztracené pozice světové velmoci a snahy vyrovnat se s ostatními důležitými světovými subjekty, jako jsou Spojené státy americké, Čína nebo právě EU. [96]

Strategie z roku 2003 určila těžbu a export energetických surovin strategickými odvětvími Ruska. Ruskému státu se podařilo dostat pod kontrolu i klíčová ropná a plynová naleziště, ze kterých vystrnadil zahraniční investory. Vláda Ruska tak utvořila státní monopol na distribuci a export ropy a zemního plynu a rovněž získala kontrolu nad těžbou těchto dvou surovin. 37 Nová energetická politika zpřísnila pravidla a podmínky, dle kterých se mohly cizí firmy podílet na těžbě plynu či ropy. Společně s byrokratickým systémem, neprůhlednými veřejnými zakázkami a vysokou mírou korupce zahraniční investoři nechtěli postupovat riziko na ruském energetickém trhu. Ale bez zahraničních investic se ruská produkce může blížit ke svému vrcholu. [11]

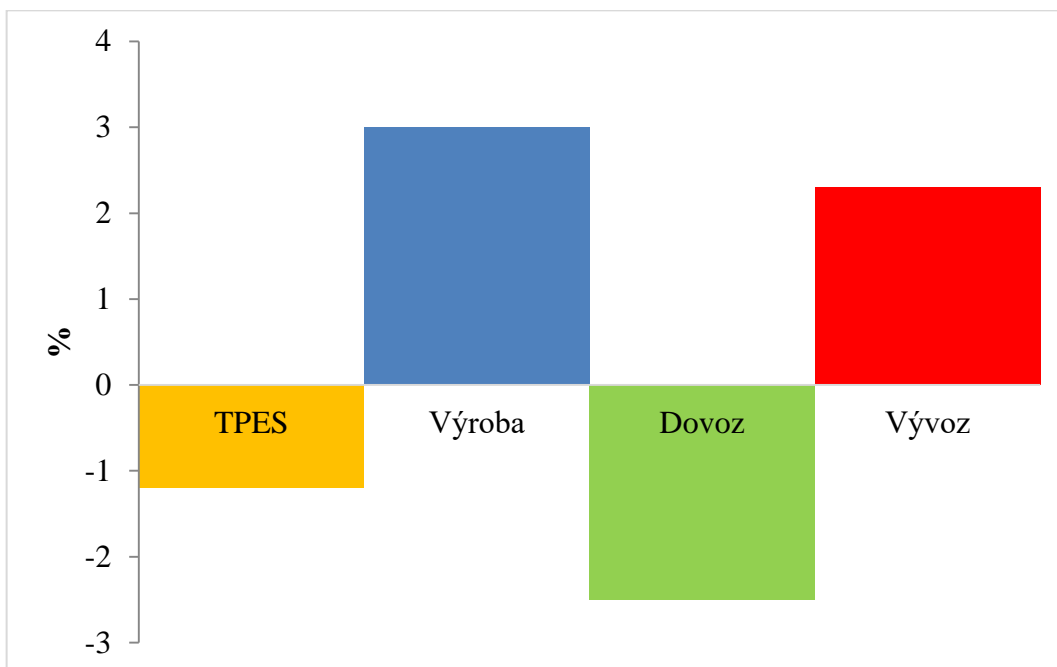
Budoucí dodávky ropy a plynu do Evropy mohou být také ohroženy snahou Ruska o diverzifikaci svého exportu. V nové energetické strategii do roku 2030 je detailněji upřesněna snaha o diverzifikaci ruského exportu, který se má zaměřit na asijsko-pacifické trhy. Asijské a tichomořské trhy se v budoucnu mohou stát velkou konkurencí EU. Tyto trhy jsou hladové po ropě i zemním plynu a Rusko si to uvědomuje. [30]

2.2 Energetická bezpečnost OECD

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) vznikla v říjnu roku 1960, kdy v Paříži podepsali zástupci 20 zemí zakládající Konvenci o OECD a dva dodatkové protokoly, které vstoupily v platnost 30. září 1961. V současné době OECD sdružuje 34 členských států a Česká republika je členem od 21. prosince 1995. Stěžejním posláním OECD je poskytovat vládám členských států prostor k vzájemnému porovnání zkušeností z realizace vládních politik a hledání odpovědí na společné problémy. V rámci OECD nejvyspělejší země světa sladují své postupy v celé řadě oblastí, jako je ekonomika, finance, obchod, vzdělávání, věda, technika, veřejná správa, zemědělství, životní prostředí a jiné. [76]

Otázkami energie se v OECD zabývají dvě specializované agentury. První z nich je Mezinárodní energetická agentura a druhou je Jaderná energetická agentura (dále jen „NEA“).

Na obrázku č. 5 jsou znázorněny procentní změny v zásobování energií mezi léty 2013 a 2014. V roce 2014 OECD produkovala poprvé přes 4 000 Mtoe⁸ od založení Mezinárodní energetické agentury v roce 1974. Také vývoz trhal v této době své rekordy (1 695 Mtoe), zatímco dovoz byl 2,5 % pod úrovní oproti roku 2013, což byla nejnižší hodnota od roku 2004. Celková primární energetická nabídka se dočasně snížila o 1 %.

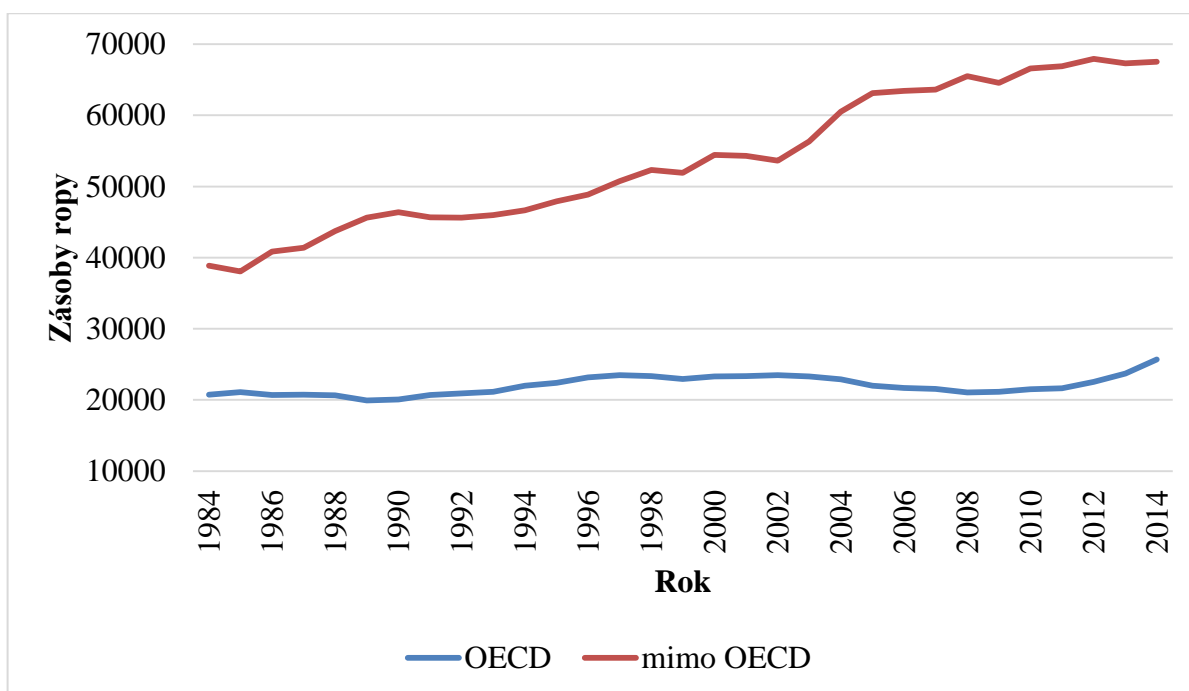
Obrázek 5 - Změny v zásobování energií OECD 2013-2014 (v %)

Zdroj: [50]

TPES se vypočítá jako domácí produkce + dovoz – vývoz – mezinárodní námořní zásobníky – mezinárodní zásobníky letecké dopravy +/- změna zásob. [49]

Obrázek č. 6 zobrazuje vývoj zásob ropy členských a nečlenských zemí OECD mezi roky 1984-2014. Obrázek č. 6 dokazuje, že zásoby ropy mimo státy OECD předčily státy OECD téměř dvojnásobně. Změny v zásobách ropy států OECD v průběhu sledovaných let téměř stagnují. Pro ropu je charakteristické, že se do změn toků často promítá ekonomická a hlavně politická situace, což může výrazně ovlivnit její dostupnost.

⁸ Mtoe = Million Tunes of Oil Equivalent = Milion tun ropného ekvivalentu

Obrázek 6 - Vývoj zásob ropy zemí OECD a mimo OECD 1983-2014 (v tis. barelech za den)

Zdroj: [52]

Při výpočtu indexu růstu mezi roky 2014 a 1984 je zjištěno, že v nečlenských státech OECD index vychází 1,73 a v členských státech OECD 1,24. Z toho lze odvodit, že v nečlenských státech OECD se zásoby ropy zvýšily více než v členských státech OECD.

2.2.1 Mezinárodní energetická agentura

IEA byla vytvořena po ropné krizi v roce 1974 ke koordinaci energetické politiky OECD. Administrativně je zastřešena Sekretariátem OECD, avšak řízena je nezávisle. Vzhledem ke svému vzniku v době, kdy bylo třeba zajistit nouzový systém zásobování v případě energetického kolapsu, disponuje 26 členná IEA širokým mandátem, ten zahrnuje opatření pro zlepšení dodávek energie a zvýšení efektivity využití energie, zajištění souladu mezi energetickou a environmentální politikou, navazování dialogu mezi producenty a spotřebiteli energií v rámci členských zemí i mimo ně. Agentura vydává každý měsíc zprávu o trhu s ropou (Oil Market Reports) a každý rok světový energetický výhled (World Energy Outlook). [82]

IEA se skládá z 29 členských států. Pokud chce nějaká země přistoupit k IEA, musí prokázat, že má:

- zásoby ropy na 90 dní z průměrných čistých dovozů z předcházejících let, které má vláda k okamžitému přístupu,

- pro omezení poptávky program pro snížení spotřeby ropy až o 10 %,
- legislativu a organizace nezbytné pro provoz na národní úrovni a
- legislativu a opatření s cílem zajistit, aby všechny ropné společnosti, které působí v rámci její jurisdikce, podávají informace, které jsou nezbytné. [53]

Konečné rozhodnutí přísluší správní radě. Pokud se chce určitá země stát členem IEA, musí být také členskou zemí OECD. Ovšem členství v OECD nemusí automaticky znamenat členství v IEA. Chile, Island, Izrael, Mexiko a Slovinsko jsou členskými státy OECD, ale v současné době nepatří do IEA, oproti tomu ČR je členem OECD i IEA. Mexiko a Chile jsou kandidátské země do IEA. [53]

Sdílené cíle členských států IEA

Diverzifikace, účinnost a pružnost v energetickém odvětví jsou hlavními podmínkami pro dlouhodobou bezpečnost zásobování energií (používaná paliva a jejich zdroje by měly být co nejvíce diverzifikovány). Nefosilní paliva, především vodní elektřina a jaderné palivo, představují důležitý příspěvek k diverzifikaci zásobování energií členských států IEA. Sdílené cíle jsou následující:

- ekologicky udržitelné zásobování energií a její využívání je primární pro splnění sdílených cílů. Orgány, které přijímají rozhodnutí v otázkách energetické politiky, by se měly snažit minimalizovat dopad energetických aktivit na životní prostředí. Stejně tak by si měly uvědomovat důsledky ekologických rozhodnutí pro energetiku. Tam kde to je možné, by vlády měly uplatňovat zásadu, že „znečišťovatel platí“.
- Energetické systémy by měly mít v případě krizových stavů schopnost pružně a rychle reagovat. V některých případech to vyžaduje kolektivní akce a mechanismy, členské státy spolupracují prostřednictvím IEA v případě krizových stavů v dodávkách ropy.
- Dále je třeba podporovat ekologicky přijatelné energetické zdroje. Je žádoucí využívat fosilní paliva s minimálním dopadem na životní prostředí a s maximální účinností. Prioritou je podpora využívání nefosilních energetických zdrojů. Obnovitelné zdroje energie budou hrát stále větší roli v energetické bilanci.
- Trvalé zvyšování energetické účinnosti bude přispívat k větší bezpečnosti energetického zásobování a k efektivní ochraně životního prostředí.

- Je třeba podpory vývoje, výzkumu i realizace výsledků výzkumu v praxi. K tomu účinně přispívá mezinárodní spolupráce.
- Ceny energií, které odpovídají nákladům na jejich získání, přispějí ke správnému fungování trhů s energiemi.
- Předpokladem pro správné fungování trhů s energiemi jsou průhledné tržní prostředí, jistota investic a odstraňování překážek pro obchod s energiemi.
- Spolupráce mezi účastníky trhu podpoří rozvoj účinných, udržitelných a pružných ekologických systémů a napomůže k vzájemnému porozumění. [95]

2.2.2 Jaderná energetická agentura

NEA je mezivládní agentura, která usnadňuje spolupráci mezi zeměmi s pokročilejší jadernou technologií. Snaží se dosáhnout naprosté dokonalosti v oblasti jaderné bezpečnosti, techniky, vědy, životního prostředí a práva.

NEA funguje jako fórum pro sdílení informací a zkušeností a podpora mezinárodní spolupráce. Je jakýmsi centrem excelence, které pomáhá členským zemím sdružovat se a udržovat své technické znalosti. Oblast její práce je konkrétně zaměřena na jadernou bezpečnost a regulaci, rozvoj jaderné energetiky, nakládání s radioaktivními odpady, radiologickou ochranu a ochranu veřejného zdraví, jaderné právo a odpovědnost, jaderná věda, informace a komunikace. Současné členství NEA se skládá z 30 zemí z Evropy, Severní Ameriky a asijsko-pacifické oblasti.⁹

Členské země NEA představují přibližně 86 % celkové kapacity jaderné energie na světě. NEA úzce spolupracuje s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii¹⁰ ve Vídni a s Evropskou komisí v Bruselu. V rámci OECD existuje úzká spolupráce s IEA a Ředitelstvím pro životní prostředí, jakož i s ostatními ředitelstvími Evropské komise, dle potřeby.

NEA sdružuje sedm stálých specializovaných technických komisí, které reprezentují hlavní oblast jejího programu. Z nichž každá dohlíží na různě specializované pracovní skupiny. Tyto skupiny se skládají z odborníků z členských zemí. Tento přístup je velice

⁹ . Mezi členy patří Austrálie, Rakousko, Belgie, Kanada, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Itálie, Japonsko, Korea, Lucembursko, Mexiko, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Ruská federace, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie, Spojené státy americké.

¹⁰ Mezinárodní agentura pro atomovou energii je specializovaná agentura OSN.

efektivní z hlediska nákladů, jelikož agentuře umožňuje, aby usilovala o ambiciózní programy s relativně malým počtem pracovníků.

Věcná hodnota stálých technických komisí vyplývá z mnoha důležitých funkcí, které vykonávají, např.: vytvářejí fórum pro výměnu technických a programových informací, simulují vývoj užitečných informací o zahájení a provádění spolupráce s dalšími zeměmi, identifikují oblasti, kde je třeba dále pracovat a zajistit, aby činnosti NEA reagovaly na skutečné problémy, organizují společné projekty a další. [83]

NEA je jediná mezivládní agentura, která sdružuje výběr zemí se Severní Ameriky, Evropy a asijsko-pacifickém regionu v ne politickém fóru, které je věnované sdílení a šíření nejmodernějších poznatků v oblasti jaderné energie.

Mezi její silné stránky se řadí:

- členové agentury představují jedny z největších světových odborníků na jadernou energii,
- udržuje strategické partnerství s klíčovými třetími zeměmi zapojenými do jaderné technologie,
- sdružuje různé informace, významné zkušenosti druhých, ke kterým poskytuje přístup všem členským zemím,
- vytváří atmosféru vzájemné důvěry a spolupráce, která umožňuje plnou výměnu informací a zkušeností a upřímné zhodnocení problémů,
- její vědecká a technická práce je v popředí znalostí a je známá svou hloubkou a kvalitou,
- je nákladově efektivní, opírající se o odborníky z členských zemí,
- systém NEA, umožňuje, aby agentura byla flexibilní a reagující,
- společné projekty a programy agentury, umožňují zainteresovaným členům ale i nečlenům, aby spojily své síly při provádění výzkumu nebo provádění vědeckého cvičení na základě sdílených nákladů,
- má úzké vztahy s prvky OECD, včetně IEA, a má jedinečnou pozici k řešení jaderné energie v širším kontextu různých průřezových témat, jako jsou šetrnost k životnímu prostředí, ekonomický růst a zabezpečení dodávek energie. [83]

3 POPIS A ANALÝZA ROPNÉ BEZPEČNOSTI ČR

Tato kapitola v první řadě zkoumá dokumenty ČR, které jsou důležité z hlediska její energetické bezpečnosti. Dále jsou vymezeni aktéři ropné bezpečnosti ČR. Konkrétně Správa státních hmotných rezerv, která je pro ropnou i celkově energetickou bezpečnost ČR velmi důležitá, díky níž Česká republika zajišťuje závazky vyplývající z členství v EU a IEA. Ty spočívají v udržování zásob ropy na úrovni 90 dnů průměrných čistých dovozů. Dále jsou popsány další instituce činné v ropné bezpečnosti, mezi něž patří ČEPRO, a. s., Unipetrol, a. s., Unipetrol RPA, s. r. o., Česká rafinérská, a. s. a MERO ČR, a. s.

Součástí této kapitoly je také analýza potřeby ropy a její saturace, tedy poptávka po ropě a její spotřeba, dále vlastní těžba ropy, dovoz a zpracování dovezené ropy. Jako poslední je v této kapitole uveden vývoj a využití nouzových zásob ČR a popis situací, které by mohly ovlivnit nebo ovlivňují ropnou bezpečnost ČR.

3.1 Strategické dokumenty ČR v oblasti energetické bezpečnosti

V první řadě je zde popsána Státní energetická koncepce ČR, jakožto hlavní dokument stanovující strategické cíle v energetice a dále je lehce nastíněn postoj vybraných politických stran k energetice. Poté jsou analyzovány bezpečnostní strategie ČR z roku 1999, 2001, 2003, 2011, 2015, konkrétně jak se v těchto strategiích vyvíjel pozice energetické bezpečnosti.

3.1.1 Státní energetická koncepce České republiky

Státní energetická koncepce České republiky (dále jen „SEK“) je hlavním dokumentem, který stanovuje strategické cíle státu v energetickém hospodářství s výhledem na 30 let. SEK byla schválena 10. března 2004¹¹ a definuje cíle a priority ČR v energetickém sektoru a popisuje konkrétní realizační nástroje energetické politiky, součástí je i výhled do roku 2030. Ve své vizi konkretizuje státní priority a stanovuje cíle, kterých chce stát dosáhnout ve výhledu příštích 25 let, v podmínkách tržně orientované ekonomiky.

SEK patří k pěti základním součástem energetické politiky České republiky. Je výrazem státní odpovědnosti za vytváření podmínek pro spolehlivé a dlouhodobě bezpečné dodávky

¹¹ Většina klíčových dokumentů, které se týkají energetické politiky, byla nově vydána nebo aktualizována právě roku 2004, v souvislosti se vstupem ČR do EU. SEK je příkladem nově vydaného dokumentu.

energie za přijatelné ceny a za vytváření podmínek pro její efektivní využití, které bude v souladu se zásadami udržitelného rozvoje a nebude nijak ohrožovat životní prostředí.

Na základě analýz vývoje a současného stavu energetického hospodářství ČR, vyhodnocení plnění cílů energetické politiky z roku 2000, s přihlédnutím k zahraničním zkušenostem, postupům EU, k závazkům České republiky z mezinárodních smluv v oblasti energetického hospodářství a životního prostředí, po zpracování a vyhodnocení souboru energetických scénářů možného budoucího vývoje do roku 2030 se SEK aktualizuje, poslední aktualizace byla provedena v květnu 2015. V této aktualizaci se stanovuje komplexnější soubor priorit a dlouhodobých cílů, které bude ČR v energetickém hospodářství sledovat v rámci udržitelného rozvoje. K jejich naplnění budou použity vhodné a účinné nástroje a opatření. [74]

Ministerstvo průmyslu a obchodu vyhodnocuje naplňování SEK nejméně jednou za pět let, o výsledcích vyhodnocení informuje vládu ČR, v případě potřeby zpracovává návrh na její změnu a předkládá ho ke schválení vládě ČR.

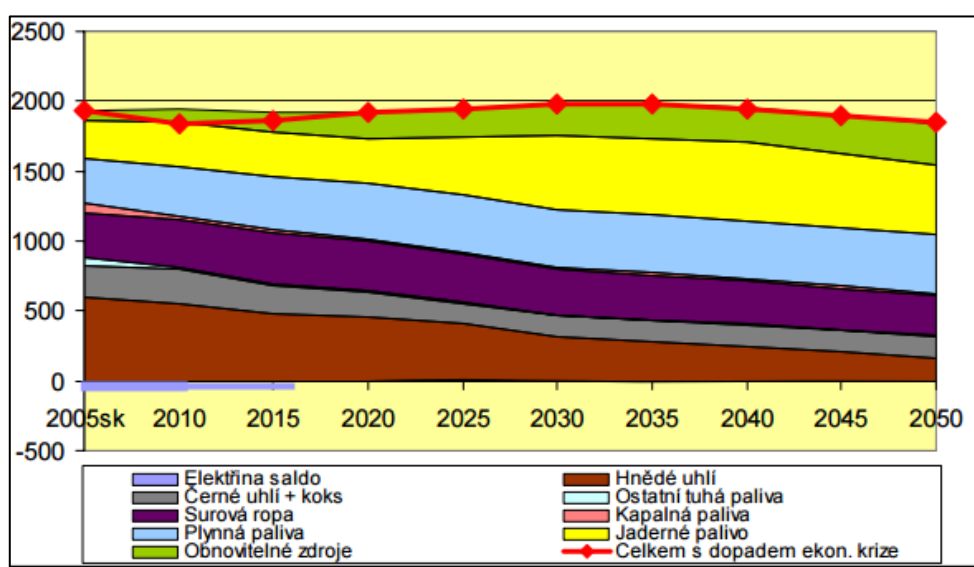
V aktualizaci SEK jsou mj. popsány principy a koncepce rozvoje významných oblastí energetiky a oblastí s energetikou souvisejících. Jednou z těchto oblastí je plynárenství, přeprava a zpracování ropy.

Jsou zde popsány hlavní cíle pro přepravu a zpracování ropy, a to:

- posílit postavení národního přepravce ropy ve vztahu ke společnosti provozující mezinárodní ropovod Transalpine (dále jen „TAL“), s ohledem na možnost zajištění plného zásobování ČR ropou prostřednictvím ropovodů TAL a Ingolstadt-Kralupy nad Vltavou-Litvínov (dále jen „IKL“) v případě krizového stavu.
- Zvýšit nouzové zásoby ropy a vybraných ropných produktů na úroveň 120 dnů čistých dovozů prostřednictvím státu za spolupráce podnikatelské sféry. Udržovat tyto zásoby v této výši prostřednictvím jejich skladování, zejména u národních přepravců ropy. Ponechat společnosti MERO ČR, a. s. a ČEPRO, a. s. ve výhradním vlastnictví státu.
- Podporovat tuzemské zpracování ropy a výrobu potřebných rafinérských produktů s cílem snižovat podíl dovozů tohoto sortimentu do ČR. Vytvářet podmínky pro další rozvoj jeho exportu, především do zemí střední a východní Evropy.
- Podpořit postupné zvyšování efektivního využití stávajícího tuzemského produktovodního systému, který je jednou z nejvýznamnějších evropských

produktovodních sítí, a to především díky jeho logistickému rozmístění a napojení na produktovod Slovenské republiky. [70]

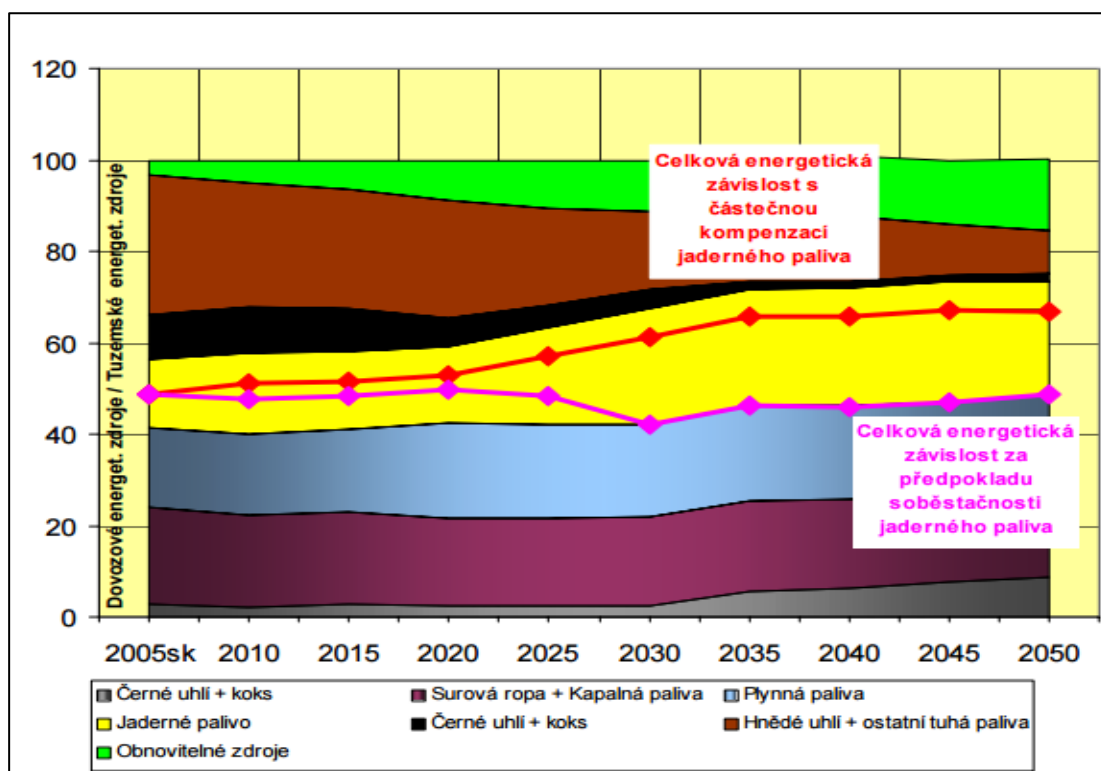
Součástí aktualizace SEK je také referenční energetický scénář, ve kterém je mj. graficky znázorněna tuzemská spotřeba primárních energetických zdrojů v letech 2005-2050, jak prezentuje obrázek č. 7. Jsou zde promítnuty očekávané dopady globální finanční a ekonomické krize. Po celé sledované období se předpokládá stagnace celkové tuzemské spotřeby primárních energetických zdrojů a energie potřebná k pokrytí hrubé přidané hodnoty je plně kompenzována úsporami energie a zvyšováním efektivity dopravy a užití energie. Dochází k postupnému snižování spotřeby ropy i ostatních primárních energetických zdrojů, výjimkou jsou jaderná paliva a obnovitelné zdroje, kde dochází k postupnému růstu.

Obrázek 7 – Prognóza vývoje spotřeby primárních energetických zdrojů ČR 2005-2050

Zdroj: [70]

Na obrázku č. 8 je znázorněna dovozní energetická závislost energetických zdrojů v letech 2005-2050. Dovozní energetická závislost je počítána jako podíl dovezených energetických zdrojů a tuzemských energetických zdrojů. V současné době se dovozní energetická závislost pohybuje pod úrovní 50 %, což lze považovat za příznivý stav v rámci EU. Při pokračování využití pouze části tuzemských zásob uranu do roku 2050 by dovozní energetická závislost, zejména z titulu menšího rozvoje jaderné energetiky, postupně stoupala až na úroveň 70 %. [70]

Obrázek 8 - Dovožní energetická závislost ČR v letech 2005-2050 (v %)

Zdroj: [70]

Postoj politických stran k energetice

Občanská demokratická strana (dále jen „ODS“), v politickém programu z roku 2009 zastává názor, že by elektrina především z uhelných elektráren měla vést ke krytí základní spotřeby elektřiny. Proto je tedy nutné, aby byly posunuty limity pro těžbu uhlí, a to zejména v oblastech, které nejsou osídlené nebo jen řídce. Prolomením limitů bude posílena energetická soběstačnost České republiky. Bude také stabilizována situace v českém teplárenství, která je dlouhodobým tématem politiků i veřejnosti. Pozitivem, které by s sebou případné prolomení limitů přineslo, je dle ODS i zvýšení účinnosti elektráren. ODS účinnost vysvětluje tak, že by investoři měli jisté zásoby uhlí na několik let dopředu, a tak by mohli více investovat do technologií, které by elektrárny používaly. Nové technologie by byly mj. šetrnější k životnímu prostředí. [81] ODS dodává, že prolomení limitů je možné jen v případě, že by byly vypořádány všechny majetkové vztahy. Také by měly být splněny i další zákonné podmínky těžby. ODS ovšem odmítá prolomení limitů za cenu toho, že by mělo být násilně zasaženo do práv občanů. [79]

Ve volebním programu z roku 2013 ODS rozšiřuje svůj názor ve vztahu mezi občanem a státem. Dodává, že by bylo vhodné, aby byl novelizován tzv. horní zákon. Novela

by sebou měla přinést definici vztahu mezi obyvateli, kteří obývají dotčené regiony a těžebními společnostmi. Návrhem ODS je, aby byl navýšen poplatek z vytěženého nerostu, ten by byl rovnoměrně rozdělen v celém regionu, který by byl zatížen těžbou. ODS také dodává, že pokud je to nutné z hlediska energetické bezpečnosti státu, pak je třeba, aby stát měl přístup k nerostným surovinám, které se nacházejí právě na území ČR. [80]

Dále je pozornost směřována na postoj České strany sociálně demokratické (dále jen „ČSSD“). Ve svém volebním programu z roku 2013 zastává názor, že se prostřednictvím dotačních programů bude snažit snížit spotřebu uhlí v domovních kotlích a topeništích. V oblasti českého teplárenství by chtěla dojít k ekologizaci a celkové rekonstrukci této oblasti. V této oblasti by podle ČSSD na území ČR mělo být preferováno využití uhlí, a to prostřednictvím ekonomických a legislativních nástrojů. Co se týče těžby hnědého a černého uhlí a jeho dopadů na území, ČSSD slibuje revitalizaci těžbou postižených území do takové míry, aby se území stala plnohodnotnou krajinou. [28] ČSSD v jeho dlouhodobém programu zastává názor, že by se nemělo plýtvat neobnovitelnými zdroji, dále že by mělo být zamezeno devastaci životního prostředí, která je způsobena mj. těžbou uhlí. [27]

Politická strana TOP 09 zastává názor, že je energetika důležitou oblastí, která ovlivňuje bezpečnost a suverenitu státu. Dodává, že když se mluví o energetice, mluví se o primární oblasti ekonomiky. Jejím cílem je, aby Česká republika měla zajištěnou soběstačnost v cenově dostupných energetických zdrojích. TOP 09 si uvědomuje důležitou roli uhlí ve výrobě tepla a elektřiny, ale také si uvědomuje, že soukromé vlastnictví a územní limity těžby mají svou nedotknutelnost. Dle TOP 09 má těžba v Ústeckém kraji už v této době nemalé negativní důsledky, mezi něž patří zdevastované životní prostředí, vysoké hodnoty nemocnosti a kojenecké úmrtnosti. Navrhuje tedy, aby byl přijat takový zákon, který by stanovil závazné tempo snižování spotřeby uhlí. [97]

Politické strany ČSSD a TOP 09 jsou spíše zastánci toho, aby se snižovala spotřeba ropy, těžba uhlí a aby docházelo k revitalizaci těžbou zasažených území. Naopak ODS je zastáncem toho, že by se měly prolomit limity pro těžbu uhlí a elektřina z uhelných elektráren by měla pokrýt základní spotřebu elektřiny.

3.1.2 Analýza bezpečnostní strategie ČR

V této kapitole je pozornost věnována celkem pěti bezpečnostním strategiím ČR a je zkoumáno, jak se v nich pozice energetické a ropné bezpečnosti postupem času vyvíjela.

První strategie, která je analyzována, je **Bezpečnostní strategie České republiky z roku 1999**. V této strategii se o energetické bezpečnosti příliš nepojednává. Ovšem jsou zde uvedeny různé hrozby, které mohou ohrozit Českou republiku, jednou z těchto hrozeb je i „*Narušení (zneužívání) standardních mezistátních ekonomických vztahů, přerušování toku komodit, surovin a informací.*“ [65]

Dále se v této strategii nachází kapitola, která pojednává o hospodářské politice a zde je zmíněna velká závislost ČR na dovozu surovin (mezi něž patří i ropa) a je také uvedeno, že významným nástrojem hospodářské politiky při zajišťování bezpečnosti je soustava hospodářských opatření pro krizové stavy, ta zahrnuje opatření nouzového hospodářství, zajištění strategických zásob státu a další. Součástí těchto opatření je diverzifikace zdrojů a vytvoření dostatečných kapacit strategických zásob dle evropských standardů a ve strategii se též uvádí, že hlavním cílem v této oblasti je vytvoření podmínek pro zapojení ČR do systému kolektivní ropné bezpečnosti v rámci IEA.

Třetí kapitola této strategie pojednává o zajištění bezpečnostního systému státu, v ní je mj. uvedeno i hospodářské zajištění, které zahrnuje takové úkoly, které vedou k optimálnímu využití vnitřních hospodářských zdrojů při řešení krizové situace, včetně tvorby a využití státních hmotných rezerv. „*Zajištění distribuce surovin, energií, potravin a jiných nezbytných materiálních prostředků a racionální využití pracovních sil, využití připravených regulačních opatření ve výrobě a spotřebě, včetně případných opatření v zahraničním obchodě, veřejných rozpočtech a v oblasti finanční a měnové.*“ [65]

Druhá je **Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2001**. V této strategii se také o energetické bezpečnosti příliš nepojednává. Tento druh bezpečnosti je zde pouze zmíněn v kapitole E. Prostředky naplňování bezpečnostní politiky ČR u hospodářské politiky. Zde je uvedeno, že pro zajišťování bezpečnosti ČR je důležité vytváření a udržování dostatečných kapacit strategických zásob dle příslušných mezinárodních závazků a standardů a že prioritou v této oblasti je zapojení České republiky do systému kolektivní ropné bezpečnosti v rámci IEA. [66]

Následuje **Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003**. Kde je v páté kapitole, která se týká prosazování bezpečnostních zájmů ČR, u zahraniční politiky uvedeno, že „*ČR usiluje o prohlubování mezinárodní ekonomické spolupráce, odstraňování obchodních*

překážek, otevírání a propojování trhů. V zájmu energetické bezpečnosti diverzifikuje zdroje strategických surovin.“ [67]

V páté kapitole Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2003 je mj. také popsána hospodářská politika a zajišťování bezpečnosti. Zde pod bodem 81 je napsáno „*Hospodářská politika rovněž sleduje minimalizaci závislosti ekonomiky ČR na dodávkách z hospodářsky nebo politicky nestabilních oblastí. K tomu je nezbytné:*

- *zajišťovat diverzifikaci zdrojů a přepravních tras strategických surovin;*
- *vhodně koncipovanou průmyslovou, energetickou a surovinovou politikou státu vytvořit podmínky pro snižování energetické a surovinové náročnosti českého hospodářství a zajišťovat účelné a ekonomicky výhodné využívání domácích prvotních energetických zdrojů;*
- *minimalizovat dopady na ekonomiky při výkyvu dodávek strategických surovin;“*
[67]

Předposlední strategie, která je podrobena analýze, je **Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2011**. V této strategii se o energetické bezpečnosti pojednává obsáhleji, než tomu bylo v předchozích strategiích. Nejprve je energetická bezpečnost zmíněna v kapitole III. Bezpečnostní zájmy ČR, kde se mezi strategické zájmy řadí mj. i zajištění energetické, surovinové a potravinové bezpečnosti ČR a zajištění adekvátní úroveň strategických rezerv.

Dále v kapitole IV. Bezpečnostní prostředí jsou uvedeny nejvýznamnější trendy a faktory. Mezi těmito trendy a faktory je uvedeno, že „*Rostoucí závislost na dostupnosti přírodních zdrojů vede k intenzivnější globální soutěži v zajištění přístupu ke strategickým surovinám a energiím. Zvyšuje se význam ochrany kritické infrastruktury a především prostředků přepravy strategických surovin, které se vyznačují vysokou mírou zranitelnosti případnými státními i nestátními aktéry. Trend zneužívání pozice výhradního dodavatele těchto surovin či tranzitní země k prosazení vlastních politických a bezpečnostních zájmů má dopad i na zajištění základních potřeb ČR a lze jej označit za asymetrickou hrozbu strategické povahy.*“ [68] V kapitole IV. jsou rozepsány také bezpečnostní hrozby, mezi ty se řadí ohrožení funkčnosti kritické infrastruktury, přerušení dodávek strategických surovin nebo energie aj.
[68]

Kapitola V. Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR uvádí, že Česká republika prostřednictvím svého členství v EU, těží ze vzrůstající spolupráce zemí EU v oblasti vnitřní bezpečnosti, ochrany kritické infrastruktury, stability dodávek klíčových energetických

surovin. V této kapitole se také pojednává o tom, že ČR přikládá zvláštní význam ochraně kritické infrastruktury, do které spadá i energetická bezpečnost, konkrétně „*Ochrana kritické infrastruktury a strategických podniků, zejména v odvětví energie – v pododvětvích elektrina, zemní plyn, ropa a ropné produkty, tepelná energie – a odvětví informačních a komunikačních technologií vyžaduje:*

- *zvysování ochrany a odolnosti prvků národní a evropské kritické infrastruktury,*
- *spolupráci s vlastníky/provozovateli prvků kritické infrastruktury,*
- *zachování kontroly nad kritickou infrastrukturou dosud patřící státu a nesnižování vlivu a kontroly státu ve strategických společnostech působících v jednotlivých oblastech kritické infrastruktury.“ [68]*

V kapitole V. se také uvádí, že v souvislosti s hrozbou přerušení dodávek strategických surovin nebo energie je hlavním cílem vlády vytvářet předpoklady pro diverzifikované dodávky strategických surovin a v domácím prostředí pak předpoklady pro tvorbu strategických rezerv státu. Za účelem zajištění energetické i surovinové bezpečnosti České republiky:

- zajišťuje maximální možnou diverzifikaci zdrojových míst a přepravních cest dovážených strategických surovin,
- efektivně a přednostně využívá domácí surovinové zdroje, na jejichž dovozu je ČR závislá nebo jejichž využívání je neekonomické nebo nekonkurenceschopné, a udržuje rezervy strategických komodit, jejichž primárními zdroji ČR disponuje jen v omezené míře nebo vůbec nedisponuje,
- zajišťuje ochranu energetické infrastruktury – ropovody, plynovody aj., a tuto infrastrukturu buduje s předvídavostí a dostatečným časovým předstihem,
- nesnižuje vliv a kontrolu státu nad strategickými společnostmi, které působí v oblasti energetiky,
- v oblasti energetické a surovinové bezpečnosti efektivně spolupracuje s těžebními a energetickými společnostmi, soukromými a státními,
- podporuje investice do vědy a výzkumu, rozvoje lidských zdrojů v energetickém sektoru. [68]

Jako poslední je analyzována **Bezpečnostní strategie České republiky z roku 2015**. V ní se o energetické bezpečnosti pojednává zhruba ve stejném rozsahu jako v Bezpečnostní

strategii České republiky z roku 2011. V Bezpečnostní strategii České republiky z roku 2015 se uvádí, že důležitý význam z hlediska zajištění bezpečnosti ČR má politická a hospodářská stabilita Evropské unie. Dále že mimořádná otevřenost ekonomiky České republiky EU vystavuje vlivům vnějšího prostředí, a to především v souvislosti s přístupem na trhy a zajištěním energetických zdrojů. Také je energetická a surovinová bezpečnost zmíněna mezi strategickými zájmy v kapitole III. Bezpečnostní zájmy ČR.

I v Bezpečnostní strategii České republiky z roku 2015 je přerušení dodávek strategických surovin nebo energie uvedeno jako jedna z bezpečnostních hrozeb, konkrétně je zde uvedeno: *„V rychle se měnícím globálním světě získávají otázky zajištění energetické a surovinové bezpečnosti stále větší význam. Soutěžení o přístup ke zdrojům strategických surovin, zejména energetických surovin, se stává nedílnou součástí mezinárodních vztahů. Prioritou je vytvářet předpoklady pro nepřerušované diverzifikované dodávky strategických surovin a v domácím prostředí pak předpoklady pro stabilní dodávky elektrické energie a pro tvorbu strategických rezerv státu. Rostoucí důležitost má i oblast potravinové bezpečnosti a zajištění přístupu ke zdrojům pitné vody.“* [69]

Dále se o energetické bezpečnosti pojednává v kapitole V. Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR. V této kapitole je uvedeno, že Česká republika se zapojuje do Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, do které se řadí i zmírňování následků nestability dodávek klíčových energetických surovin. V kapitole V. ve strategii z roku 2015 je navíc uvedeno, oproti kapitole V. ze strategie z roku 2011, že ČR aktivně prosazuje své zájmy v oblasti energetické a surovinové bezpečnosti v rámci mezinárodních organizací, jako je Evropská unie, Severoatlantická aliance ¹² a dalších specializovaných agentur a podporuje vzájemně výhodné ekonomické vztahy se surovinově vybavenými státy. [69]

Bezpečnostní strategie ČR z roku 1999 a z roku 2001 o energetické ani ropné bezpečnosti příliš nepojednává. V Bezpečnostní strategii ČR z roku 2003 se o energetické bezpečnosti pojednává ve větší míře, je zejména kladen důraz na diverzifikaci zdrojů strategických surovin. V posledních dvou zkoumaných bezpečnostních strategiích se o energetické i ropné bezpečnosti pojednává poměrně obšírně. Bezpečnostní strategie ČR z roku 2011 i 2015 vymezuje bezpečnostní hrozby, mezi které se řadí mj. přerušení dodávek strategických surovin, je také kladen důraz na diverzifikaci dodávek strategických surovin.

¹² Severoatlantická aliance = euroatlantický mezinárodní vojenský pakt, který byl založen roku 1949, má celkem 28 členských států. Základním posláním je ochrana svobody a bezpečnosti všech jeho členských států politickými i vojenskými prostředky v souladu se zásadami Charty OSN.

3.2 Aktéři ropné bezpečnosti ČR

V této kapitole je jako první uvedena Správa státních hmotných rezerv (dále jen „SSHR“), která zaujímá přední postavení v ČR při zajišťování ropné bezpečnosti a díky níž Česká republika zajišťuje závazky vyplývající z členství v EU a IEA. Ty spočívají v udržování zásob ropy a ropných produktů. V této kapitole jsou také popsány další instituce činné v ropné bezpečnosti, řadí se mezi ně MERO ČR, a. s., který provádí dopravu ropy potrubním systémem do ČR; dále ČEPRO, a. s., jehož hlavním úkolem je přeprava, skladování a prodej ropy; Unipetrol, a. s., který se zabývá zpracováním ropy; Unipetrol RPA, s. r. o., jehož činností je výroba surovin pro rafinérie; v poslední řadě Česká rafinérská, a. s., která se zabývá zpracováním ropy a produkcí ropných výrobků.

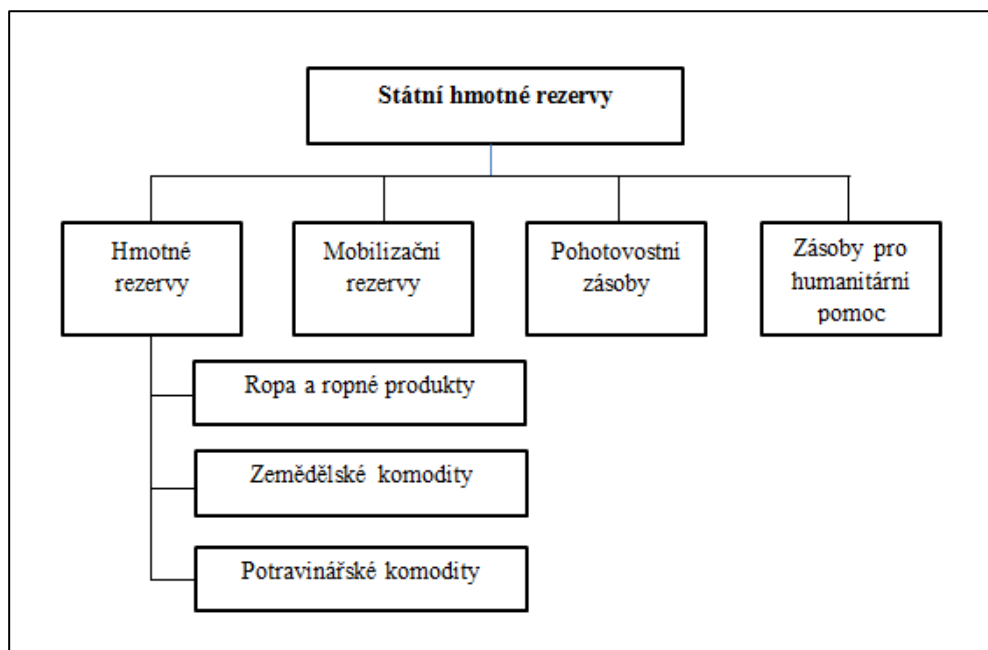
Správa státních hmotných rezerv

SSHR je ústředním orgánem státní správy v oblastech hmotných rezerv. SSHR byla zřízena zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, ve znění pozdějších předpisů. Její působnost je upravena především v zákoně č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů.

V čele stojí předseda Ing. Pavel Švagr, CSc.¹³. Toho jmenuje a odvolává vláda. Zásady činnosti SSHR a její organizace stanoví Statut Správy státních hmotných rezerv, který byl schválen usnesením vlády č. 1293 v prosinci 2001. [92]

Pro řešení krizových situací je nutno mj. mít připraveny prostředky a síly, které je možno využít k okamžitému použití ve prospěch obyvatel, kteří jsou nějakou krizovou situací zasaženi. Tyto prostředky i služby musí být k dispozici zejména pro nouzové přežití obyvatel, pro podporu integrovaného záchranného systému a také pro podporu činnosti státní správy. Tento úkol je povinna plnit právě SSHR a je plně rozpracován v tzv. „Systému hospodářských opatření pro krizové stavy“. Důležitou součástí systému hospodářských opatření pro krizové stavy je oblast státních hmotných rezerv. [94] Státní hmotné rezervy se dělí podle účelu použití a jejich členění zobrazuje obrázek č. 9.

¹³ Ing. Pavel Švagr, CSc. zastává tento post od 12. února 2014.

Obrázek 9 - Členění státních hmotných rezerv ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle [94]

Jednou ze tří základních působností SSHR je odpovědnost za pořízení, udržování a financování státních hmotných rezerv. Použití státních hmotných rezerv za krizových stavů pro obyvatele, kteří jsou postiženi krizí, je jednou z prioritních činností SSHR. [94]

SSHR je povinna dle zákona č. 189/1999, Sb. o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně souvisejících zákonů „*vytvářet a udržovat nouzové zásoby ropy a vybraných ropných produktů ve výši odpovídající nejméně 90 dnům průměrného denního čistého dovozu referenčního roku*“¹⁴. [15] Vytváření a ochraňování těchto zásob, příprava plánů a opatření na řešení situací, kdy dojde k narušení dodávek této ekonomicky cenné komodity je jednou z rozhodujících činností SSHR. Koncepce reakcí na nouzové situace v zásobování ropu se v ČR opírá zejména o platnou legislativu, která také umožňuje účast státu na relevantních nouzových opatřeních IEA a EU. Dále se pak opírá o vytvořenou Národní organizaci pro strategii řešení ropné nouze (dále jen „NESO“). [93]

NESO představuje poradní orgán předsedy SSHR. Zabezpečuje koordinaci nouzových vnitrostátních opatření, součinnost s domácím petrochemickým průmyslem a koordinaci s nouzovými opatřeními IEA a EU, konkrétně Evropské komise. V případě hrozícího nebo dokonce reálného nedostatku ropy NESO navrhuje opatření, která vedou k omezení spotřeby ropy a čerpání nouzových zásob ropy a doporučuje předsedovi SSHR předložit vládě návrh na

¹⁴ Je zde patrná vazba na IEA, konkrétně chce-li některá země přistoupit k této agentuře, musí splnit řadu požadavků. Jedním z těchto požadavků je udržovat zásoby ropy na úrovni 90 dnů z průměrných čistých dovozů. ČR je členem této organizace.

vyhlášení stavu ropné nouze. Organizačně ji tvoří tři pracovní skupiny, a to pracovní skupina ústředních správních úřadů, skupina České asociace petrolejářského průmyslu a obchodu a pracovní sekretariát. [93]

MERO ČR, a. s.

MERO ČR je zkratkou pro Mezinárodní ropovody České republiky, ty jsou majitelem české části ropovodů Družba¹⁵ a IKL. To jim poskytuje monopol na dopravu ropy potrubním systémem do ČR. Jsou také ochráncem nouzových zásob České republiky. [59] Předmětem její činnosti je údržba a provoz ropovodu na území Německa, výstavba ropovodu na území Německa, přeprava a skladování ropy, poskytování telekomunikačních služeb na německém území. [60]

Společnost vznikla roku 1994 po sloučení PETROTRANS, a. s. a MERO IKL, a. s. Tímto byla síť ropovodů svedena pod jedno vedení a současným majitelem je Ministerstvo financí České republiky. [58]

Centrální tankoviště ropy (dále jen „CTR“) Nelahozeves slouží ke skladování strategických nouzových zásob ropy, také jako mezisklad pro ropu přepravovanou ropovody Družba a IKL, k míchání různých druhů ropy podle požadavků zákazníků a distribuci ropy k rafinériím. Skladovací kapacity tvoří čtyři nádrže o jednotlivém objemu 50 000 m³, šest nádrží o objemu 100 000 m³ a šest nádrží o objemu 125 000 m³. Ropovod Družba byl prvním ropovodem, který vede přes české území. Do roku 1989 dováželo tehdejší Československo ročně až 18 milionů tun ropy z bývalého SSSR výhradně tímto ropovodem. Česká část ropovodu Družba je dlouhá 357 km, včetně zdvojení a odboček 505,7 km, přepravní kapacita je 9 milionů tun ropy ročně. Celková délka trasy ropovodu Družba je 5 100 km. IKL je druhý ropovod, který vede přes území ČR. Jeho celková délka je 347,4 km a délka přes území ČR je 168,6 km, přepravní kapacita je 10 milionů tun ropy ročně. Na obrázku č. 10 je zobrazena ropovodní síť ČR. Jsou zde vyznačeny oba dva ropovody, Družba a IKL, dále také centrální tankoviště pro ČR CTR Nelahozeves. [61]

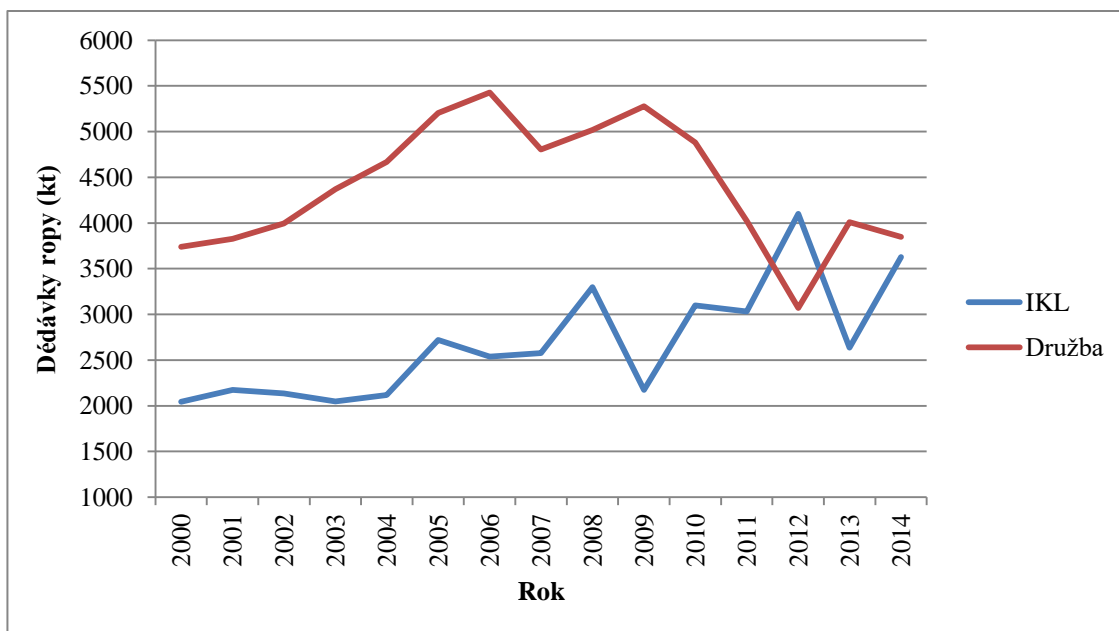
¹⁵ Trasa ropovodu Družba začíná v jihovýchodní části evropského Ruska. Rozdvojuje se na severní a jižní větev. Severní větev vede přes území Polska a Německa, jižní větev přes území Ukrajiny, Maďarska, Slovenska a České republiky.

Obrázek 10 - Ropovodní síť ČR

Zdroj: [64]

Obrázek č. 11 zobrazuje vývoj dodávek ropy mezi roky 2000 a 2014 ropovody IKL a Družba. Ropovodem Družba bylo kromě roku 2012 přepravováno více ropy než ropovodem IKL. Nejvíce ropy bylo přepravováno ropovodem Družba v roce 2006 a to 5 429 tisíc tun, ropovodem IKL v roce 2012 a to 4 101 tisíc tun ropy.

Obrázek 11 - Vývoj dodávek ropy ropovody MERO ČR, a. s. 2000-2014 (v kt)

Zdroj: [62]

ČEPRO, a. s.

Primárním posláním této společnosti je přeprava, skladování a prodej ropných produktů, dále poskytování přepravních, skladovacích a jiných speciálních služeb v této oblasti externím subjektům, také ochraňování zásob SSHR a provozování sítě čerpacích stanic EuroOil. [22]

V roce 2012 společnost rozšířila své portfolio o vlastní cisternovou dopravu, tak dosáhla monitoringu v přepravě pohonných hmot od produktovodů přes skladové prostory až po stočení pohonných hmot do příslušných nádrží. Dopravní síť propojuje sklady a střediska společnosti s rafineriemi České rafinérské a rafinerií Bratislava. Bezvadná funkčnost produktovodů je přímo řízena centrálním dispečinkem, který zodpovídá provoz i bezpečnost. Nebezpečí narušení bezpečnosti spočívá v únavě materiálu, stavebních pracích v blízkosti potrubí, živelních pohromách a také v navrtávkách, které slouží k zcizování ropy. Hlavním opatřením je monitorovací systém schopný odhalit úniky pohonných hmot. Jako ochránce zásob SSHR má ČEPRO k dispozici 17 skladů pro umístění jednotlivých druhů paliv dle 90 denní zásoby průměrného denního čistého dovozu. Společnost také dbá na kvalitu dodávaných a obchodovaných pohonných hmot. Systematicky a pravidelně odebírá vzorky, které jsou podrobovány testům v interních laboratořích. [21]

Unipetrol, a. s.

Unipetrol je vedoucí skupinou v oblasti petrochemie a zpracování ropy v ČR, také je jedním z hlavních hráčů ve střední a východní Evropě. V roce 2005 se stal součástí největší rafinérské a petrochemické skupiny ve střední Evropě.

Jeho cílem je zajistit dlouhodobý a trvalý růst hodnoty pro jejich akcionáře. Toho hodlá dosáhnout pomocí zaměření se na tři strategické segmenty, mezi které patří zpracování surové ropy a velkoobchod, petrochemická výroba a prodej, maloobchodní prodej motorových paliv. [99]

Tato skupina byla založena jako státní podnik roku 1995, kdy se pod její záštitou měly spojit důležité české podniky petrochemického průmyslu. Dodnes sem patří společnosti jako Česká rafinérská, Chemopetrol, Petrotrans, Paramo a v neposlední řadě také Unipetrol Rafinérie. V roce 2005 přešel pod nového majitele, polského velikána Polski Koncern Naftowy Orlen, ten odkoupil celých 63 % státního podílu. Mezi primární oblasti zájmu koncernu patří zpracování surové ropy na úrovni velkoobchodu, výroba a prodej

petrochemických produktů, energetická soběstačnost, prodej pohonných hmot v maloobchodě aj. Unipetrol je schopen ročně zpracovat 5,5 mil. tun suroviny. [99]

Součástí Unipetrol, a. s. je také společnost Unipetrol RPA, s. r. o.. Ta vznikla roku 2007 sloučením Unipetrol RPA, s. r. o., Chemopetrol, a. s. a Unipetrol Rafinérie, a. s. Předmětem podnikání této společnosti je výroba surovin pro rafinérie, agrochemii¹⁶ a petrochemii. Pro účely této práce je relevantní jednotka rafinérie, ta je odpovědná za proces řízení zpracování ropy, plánování, dále také odbyt hotových výrobků. Celkově se stará o návaznost rafinérské a petrochemické výroby. [99]

Česká rafinérská, a. s.

Tato společnost také působí pod záštitou Unipetrol, a. s. a je číslem jedna na území České republiky ve zpracování ropy a produkci výrobků z ní. Mezi ty primární se řadí automobilové benziny, motorová nafta, letecký petrolej, topné oleje, LPG, asfalty aj. Pod její záštitou fungují dvě české rafinérie, a to v Litvínově a v Kralupech nad Vltavou. Vznikla v dubnu roku 1995, v současnosti je jejím majitelem kromě Unipetrolu (67,5%) také společnost Eni International B. V. Amsterdam, Nizozemsko (32,5%). [25]

Společnost funguje od roku 2003 jako přepracovací rafinérie, neboli nákladové středisko (maximální kapacita je 8,8 mil. tun ročně), tzn., že její oblastí zájmu je pouze samotný výrobní proces, nikoliv nákup a prodej, tento výrobní proces využívají akcionáři společnosti. Ti dopraví ropu příslušným ropovodem (ve výjimečných případech i po železnici) do centrálního tankoviště a odtud k vybrané rafinérii. Po ukončení výroby akcionáři zadají instrukce pro jejich odvoz. Za odvedenou práci rafinérie účtuje tzv. přepravovací poplatek, jehož výše se odvíjí od fixních nákladů (obecné kapacity rafinérie) a variabilních nákladů (objem zpracované ropy). [26]

3.3 Potřeba, vlastní těžba a dovoz ropy do ČR

V této části je nejprve uvedena potřeba ropy a popis ložisek pro její těžbu v ČR, také spotřeba a poptávka po ropě. Dále je zde analyzována samostatná těžba ropy, dovoz, na kterém je ČR velmi závislá a zpracování dovezené ropy v českých rafinériích.

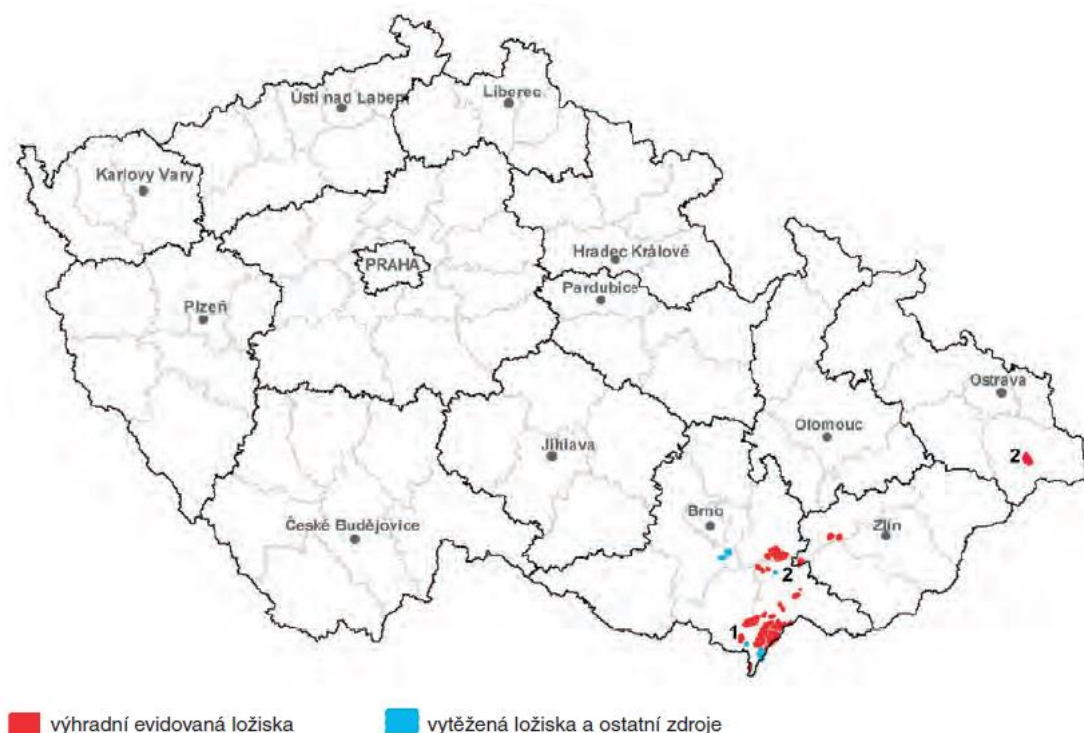
¹⁶ Agrochemie zahrnuje pohonné hmoty, topné oleje, zkapalněné ropné produkty, plasty, energie, asfalty a další.

3.3.1 Potřeba ropy a její saturace v ČR

Ropa je jednou ze strategických surovin a pro současný svět je nepostradatelná, jelikož je hlavním zdrojem energie. Např. v roce 2008 byla celosvětová spotřeba energie kryta z 80 % fosilními palivy, kdy největší podíl, a to 39 % zaujímala právě ropa. Je také jednou z nejprimárnějších surovin pro chemický průmysl, kdy se zpracováním ropy v rafinériích zajišťuje výroba topných plynů a olejů, pohonných hmot pro auta, ale také letadla a lodě, dále výroba průmyslových olejů, rozpouštědel, parafinu a jiných základních chemikálií pro chemický průmysl. [87]

Počátky těžby ropy na území dnešní České republiky se datuje více než 100 let nazpátek. Rok 1914 se označuje jako rok zrození českého ropného průmyslu. Tohoto roku byly prováděny průzkumné vrty a byla objevena ropa. V roce 1919 došlo k objevu prvního komerčního ložiska na území dnešní ČR. První průzkumný vrt hluboký více než 200 m byl proveden v prostoru vysušeného rybníka Nesyt a těžba v této oblasti probíhala až do 60. let 20. století.

V ČR je evidováno několik desítek ložisek ropy, přičemž většina je evidovaná v oblasti vídeňské pánve. Obrázek č. 12 představuje přehled evidovaných a již vytěžených ložisek na území ČR. Hlavní ložiskové oblasti s těženými ložisky jsou na obrázku č. 11 uvedeny tučným písmem a označeny číslicemi 1 a 2. Přičemž 1 označuje vídeňskou pánev a 2 karpatskou předhlubeň. [77]

Obrázek 12 - Evidovaná a vytěžená ložiska v ČR v roce 2014

Zdroj: [77]

Z vytěžené ropy se poté frakční destilací¹⁷ získávají plynné produkty, např. směs propanbutan, benzin, který se používá jako palivo do zážehových motorů, rozpouštědlo laků a barev, dále petrolej, ten je využitelný především jako palivo do proudových a tryskových letadel, ale také se používá ke svícení. Plynný olej je též jedním z produktů vyráběných z ropy, ten je ve směsi s petrolejem zvaný jako nafta, která slouží jako palivo pro dieselové motory. Mazut, který se využívá k topení v teplárnách a na lodích. V neposlední řadě asfalt, využitelný k úpravě vozovek, kosmetické výrobky, umělá hnojiva, výbušniny, barviva, umělá vlákna aj. [38]

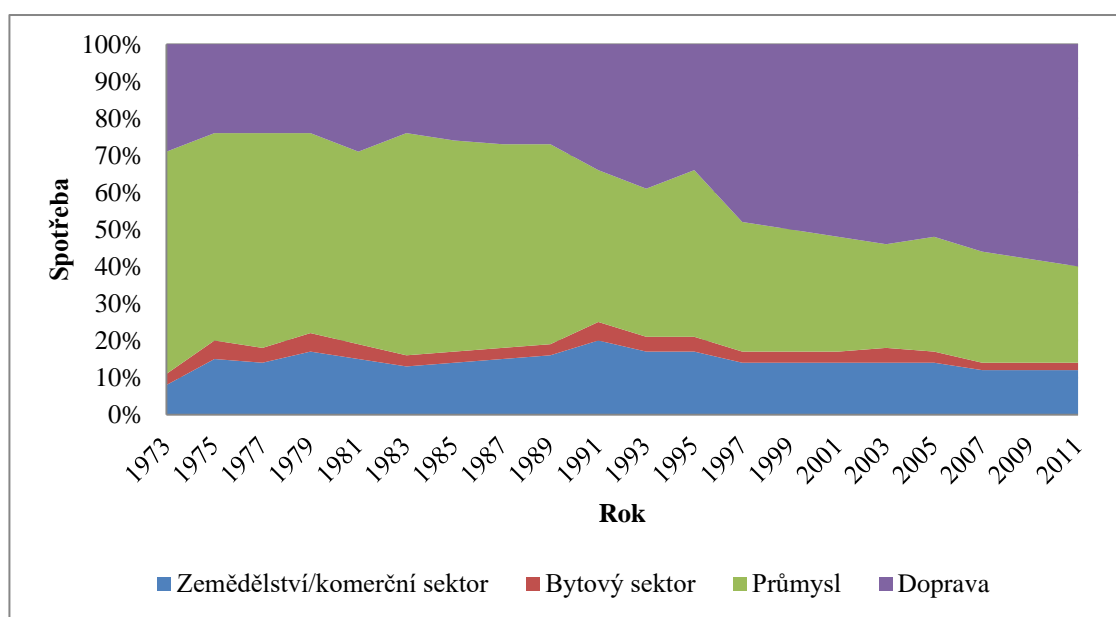
Poptávka a spotřeba ropy v ČR

Odvětví dopravy představuje asi dvě třetiny spotřeby veškeré ropy v České republice. Motorová nafta je jednou z největších složek ve směsi ropných produktů, což představuje asi 43 % z ropné poptávky v ČR. Automobilová nafta má pro spotřebitele cenovou výhodu

¹⁷ „Vytěžená ropa se nejdříve zbavuje hrubých příměsí (písku) a vody. Poté se zpracovává metodou frakční destilace, která probíhá v průmyslových destilačních rafinériích. Během frakční destilace se na základě rozdílné teploty varu oddělují v destinační koloně (rafinérii) směsi uhlovodíků s blízkou teplotou varu – frakce.“ [38]

ve srovnání s benzinem vzhledem k nižší daňové sazbě¹⁸. [51] Vstup do Evropské unie v roce 2004 se rovněž považuje za významný faktor, který přispívá ke zvýšení poptávky motorové nafty, protože to vedlo ke zvýšení počtu těžkých nákladních vozidel, které projíždějí přes území ČR. [51]

Na obrázku č. 13 je zobrazena spotřeba ropy podle sektorů mezi roky 1973-2011 na území České republiky. Z obrázku č. 13 je zřejmé, že v posledních letech vzrůstá spotřeba ropy především v dopravním sektoru a naopak klesá v průmyslu. V bytovém sektoru je spotřeba ropy téměř neměnná.

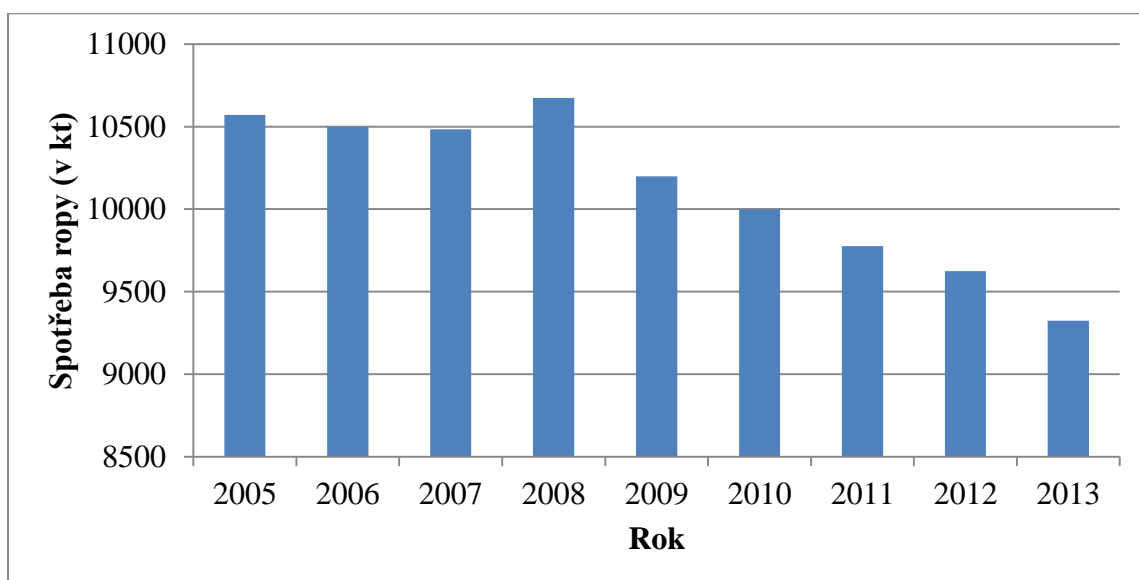

Obrázek 13 - Vývoj spotřeby ropy dle sektorů v ČR 1973-2011 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle [51]

Na obrázku č. 14 je zobrazen vývoj spotřeby ropy v ČR v letech 2005 až 2013. Z obrázku č. 14 je patrné, že spotřeba ropy od roku 2008 až do roku 2013 postupně klesala. Nejvyšší spotřeba byla právě v roce 2008, a to 10 674 kt ropy, v roce 2009 došlo k poklesu na 10 199 kt ropy a roku 2013 byla spotřeba už jen 9 323 kt ropy.

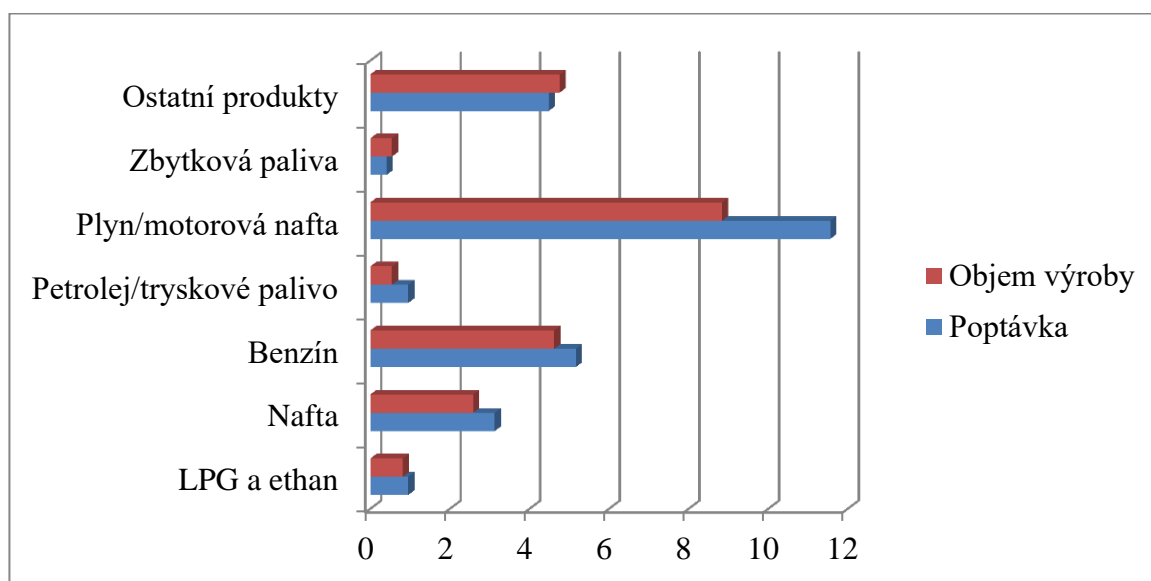
¹⁸ Z každého litru benzínu i nafty se platí spotřební daň i daň z přidané hodnoty. „Celkové zdanění v ČR u benzínu je více než 51 % a u nafty více než 47 %.“ [37]

Obrázek 14 - Spotřeba ropy v ČR 2005-2013 (v kt)

Zdroj: vlastní zpracování dle [54]

Obrázek č. 15 zobrazuje objem výroby českých rafinérií a poptávku po rafinérských produktech v roce 2012 v České republice. Celkem tři rafinérie v České republice přispívají k celkové atmosférické destilaci ropy o kapacitě zhruba 27 kt za den. Z toho dvě hlavní rafinérie Litvínov a Kralupy tvoří více než 90 % této kapacity. [51]

Obrázek 15 – Objem výroby a poptávka po rafinérských produktech v ČR v roce 2012 (v kt za den)

Zdroj: vlastní zpracování dle [51]

Kapacita českých rafinérií není dostatečná k uspokojení poptávky po ropě. Např. poptávka po motorové naftě činila 11,5 kt za den, ale výstup českých rafinérií byl pouze 8,8 kt

motorové nafty za den. Podobně je tomu i u dalších produktů, pouze u zbytkových paliv byl výstup českých rafinérií o 0,1 kt za den vyšší než poptávka po tomto produktu.

3.3.2 Těžba ropy v ČR

Nejvýznamnějšími společnostmi, které se věnují těžbě ropy v ČR, jsou v současné době hodonínské MND, a. s. (dřív Moravské naftové doly), skupina LAMA ENERGY GROUP a ostravská společnost UNIGEO, a. s. [77]

Současná situace v energetice nahrává vytváření zásob pro nenadále situace, jako jsou přírodní katastrofy, mezinárodní konflikty aj. Po řadě událostí, které vedly k problémům se zásobováním, přijala Evropská unie nařízení, že každý členský stát musí mít zajištěné zásoby ropy a pohonných hmot alespoň na 90 dní. [78]

Tabulka č. 1 znázorňuje celkový počet ložisek, počet těžných ložisek, těžbu ropy v ČR a český podíl na světové těžbě ropy v letech 2005 až 2014. Počet těžných ložisek ropy se v posledním desetiletí zvýšil, roku 2005 bylo v ČR 19 těžných ložisek a v roce 2014 už 30 těžných ložisek, ovšem těžba samotná postupně klesá. V roce 2013 se po deseti letech těžba ropy propadla dokonce na polovinu, v roce 2005 byla těžba ropy v ČR 306 kt a v roce 2014 už pouhých 148 kt. Při srovnání se světovou těžbou je domácí produkce zanedbatelná a od roku 2005 do roku 2014 dokonce klesla o 0,005 procentního bodu.

Tabulka 1 - Počet celkových a těžných ložisek, těžba ropy, domácí podíl na světové těžbě v ČR 2005-2014

	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet ložisek (celkem)	28	28	28	30	33	34	33	34	39	37
- z toho těžných	19	21	22	24	27	27	27	27	27	30
Těžba (v kt)	306	259	240	236	217	173	163	150	152	148
Domácí podíl na světové těžbě (v %)	0,008	0,006	0,006	0,006	0,005	0,004	0,004	0,004	0,004	0,003

Zdroj: vlastní zpracování dle [23, 24]

V tabulce č. 2 jsou znázorněny celkové zásoby ložisek, dále bilančně prozkoumané, bilančně vyhledané, nebilanční, vytěžitelné zásoby ložisek v České republice v letech 2005 až 2013. Jako bilanční se označují ověřené zásoby, které je možno hospodárně dobývat; opakem jsou zásoby nebilanční. Bilanční zásoby se dále člení dle stupně prozkoumanosti ložiska

a znalosti jeho úložních poměrů na prozkoumané a vyhledané. Vytěžitelné zásoby jsou bilanční zásoby, které jsou zmenšené o hodnotu předpokládaných těžebních ztrát. Jinak řečeno je to zásoba, o níž se předpokládá, že ji bude možno vytěžit. [39]

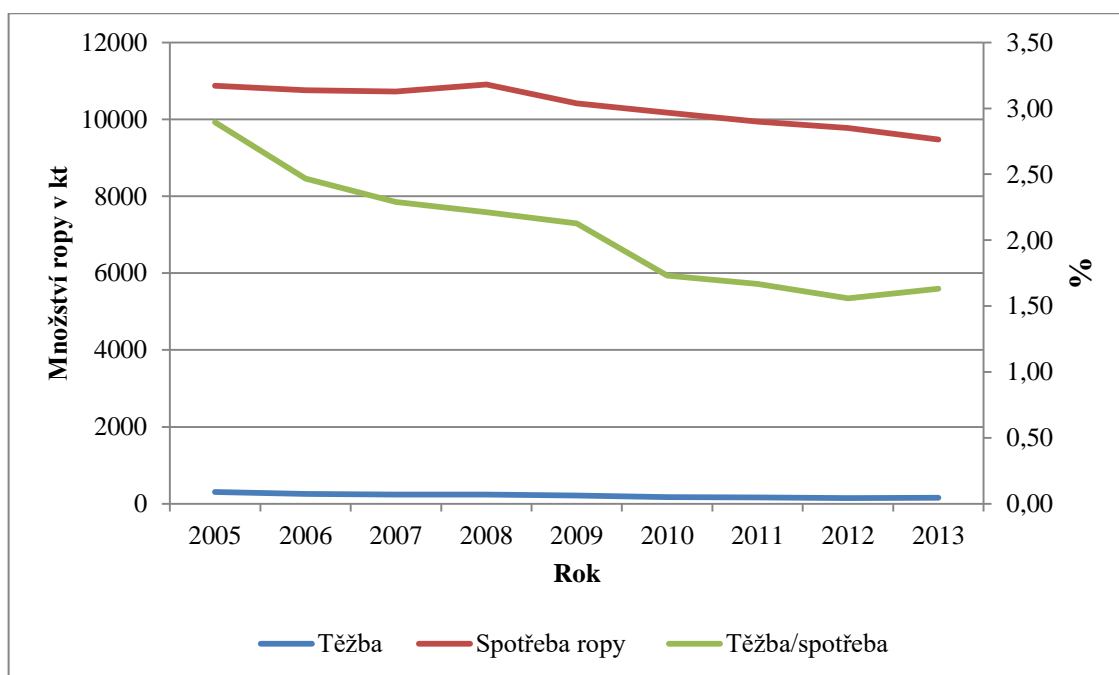
Z tabulky č. 2 je patrné, že celkové zásoby ložisek postupně klesají, stejně tak jako bilanční vyhledané, nebilanční, vytěžitelné zásoby, dokonce i spotřeba ropy od roku 2005 poklesla. Pouze počet bilančních prozkoumaných zásob ložisek vzrostl. Největší podíl z celkových zásob mají bilanční prozkoumané zásoby a naopak nejmenší podíl mají zásoby vytěžitelné, které mají největší vypovídací schopnost a o kterých se předpokládá, že se doopravdy vytěží.

Tabulka 2 - Zásoby ložisek ropy v ČR 2005-2013 (v kt)

	Rok								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zásoby ložisek celkem	32536	32277	31118	31144	31031	29 015	30 891	30 781	28 811
- bilanční prozkoumané	12526	12315	14602	15553	15440	15 424	20 326	20 108	21 236
- bilanční vyhledané	8613	8609	5163	5113	4482	4 475	3 983	4 092	1 758
- nebilanční	11397	11353	11353	10478	11109	9 116	6 582	6 581	5 817
- vytěžitelné	2325	2135	1793	1718	1535	1 415	1 664	1 628	1 534

Zdroj: vlastní zpracování dle [23, 24]

Na obrázku č. 16 je zobrazen vývoj těžby ropy a spotřeba ropy v letech 2005-2013 v České republice, dále na vedlejší ose je zobrazen podíl těžby a spotřeby ropy.

Obrázek 16 - Vývoj těžby a spotřeby ropy v ČR 2005-2013 (v kt), podíl spotřeby a těžby

Zdroj: vlastní zpracování dle [23, 24, 54]

Z obrázku č. 16 je jasné, že těžba ropy je v porovnání se spotřebou ropy v ČR opravdu zanedbatelná ve všech sledovaných letech. Těžba ropy ČR představuje za roky 2005-2013 v průměru pouze 2 % ze spotřeby ropy. To pouze potvrzuje fakt, že Česká republika je silně závislá na dovozu ropy ze zahraničí, a že svou spotřebu nedokáže pokrýt z vlastní těžby. Podíl těžby ropy na spotřebě ropy od roku 2005 do roku 2012 klesal, až v roce 2013 došlo k mírnému nárůstu. Hypotéza A však říká, že se zvyšuje podíl těžby ropy na spotřebě ropy v ČR. Hypotéza A tedy není potvrzena, protože k nárůstu podílu těžby na spotřebě došlo pouze mezi roky 2012-2013.

Tabulka 3 - Těžba a spotřeby ropy v ČR 2005-2013 (v kt)

	Rok									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Těžba (v kt)	306	259	240	236	217	173	163	150	152	
Spotřeba ropy (v kt)	10 571	10 499	10 485	10 674	10 199	9 998	9 775	9 625	9 323	
Těžba/spotřeba (v %)	2,89	2,47	2,29	2,21	2,13	1,73	1,67	1,56	1,63	

Zdroj: vlastní zpracování dle [23, 24, 54]

V tabulce č. 3 je uvedena těžba ropy, spotřeba ropy v ČR a podíl spotřeby a těžby v letech 2005 až 2013. Na základě těchto dat je vyvrácena hypotéza A.

3.3.3 Dovoz a zpracování dovezené ropy v českých rafinériích

Česká republika nemá díky své geografické poloze k dispozici větší ložiska ropy, proto je závislá na dovozu ropy ze zahraničí. Ropa proudí do českých rafinérií společnosti Česká rafinerská, a. s. v Litvínově a Kralupech nad Vltavou a společnosti PARAMO, a. s. v Pardubicích. Část dodávek ropy ovšem není směřována přímo do rafinérií, ale je skladována pro SSHR jako nouzové zásoby pro případ krizových situací. [88]

Jak už bylo zmíněno, do českých rafinérií je dovoz realizován ropovody IKL a Družba. Kolísání podílu přepravy jednotlivými ropovody souvisí se sjednanými dodávkami v množství a způsobu přepravy ze strany procesorů. [71] V tabulce č. 4 je zobrazen dovoz ropy do České republiky a průměrné dovozní ceny v letech 2010 až 2014. Nejvíce ropy do ČR proudí z Ruska, dále z Ázerbájdžánu a na pomyslném třetím místě je Kazachstán. Např. v roce 2014 do České republiky bylo importováno celkem 7 371 kt ropy za průměrnou dovozní cenu 17,777 Kč za kt ropy.¹⁹ [24]

Tabulka 4 - Dovoz ropy do ČR podle zemí a průměrné dovozní ceny 2010-2014

Země	Jednotka	Rok				
		2010	2011	2012	2013	2014
Rusko	kt	4 945	4 102	4 545	4 213	4 164
Ostatní nečlenské země OECD v Evropě (zde Ázerbájdžán)	kt	2 008	2 038	1 859	1 659	2 317
Kazachstán	kt	563	597	518	620	817
Írán	kt	161	168	-	-	-
Alžírsko	kt	50	19	141	60	36
Itálie	kt	-	-	11	-	-
Polsko	kt	-	1	-	-	-
Celkem	kt	7 727	6 925	7 074	6 552	7 371
Průměrná dovozní cena	Kč/kt	13,759	19,219	19,550	19,197	17,777

Zdroj: [24]

¹⁹ V roce 2011 došlo k výraznému nárůstu ceny ropy, a to díky ruské agresi vůči Ukrajině. Světové ceny ropy se zvedly z úrovně 60 až 80 USD za barel v roce 2010 do relativně vysoké úrovně 95 až 110 USD za barel v letech 2011 až 2013.

Tabulka č. 5 zobrazuje situaci dovozu vybraných ropných produktů v letech 2010-2014. Z tabulky č. 5 je patrné, že celkový dovoz těchto ropných produktů mezi roky 2010 a 2014 má rostoucí trend, i přesto že v roce 2012 došlo k poklesu dovozu ropných produktů.

Tabulka 5 - Dovoz vybraných ropných produktů do ČR 2010-2014 (v kt)

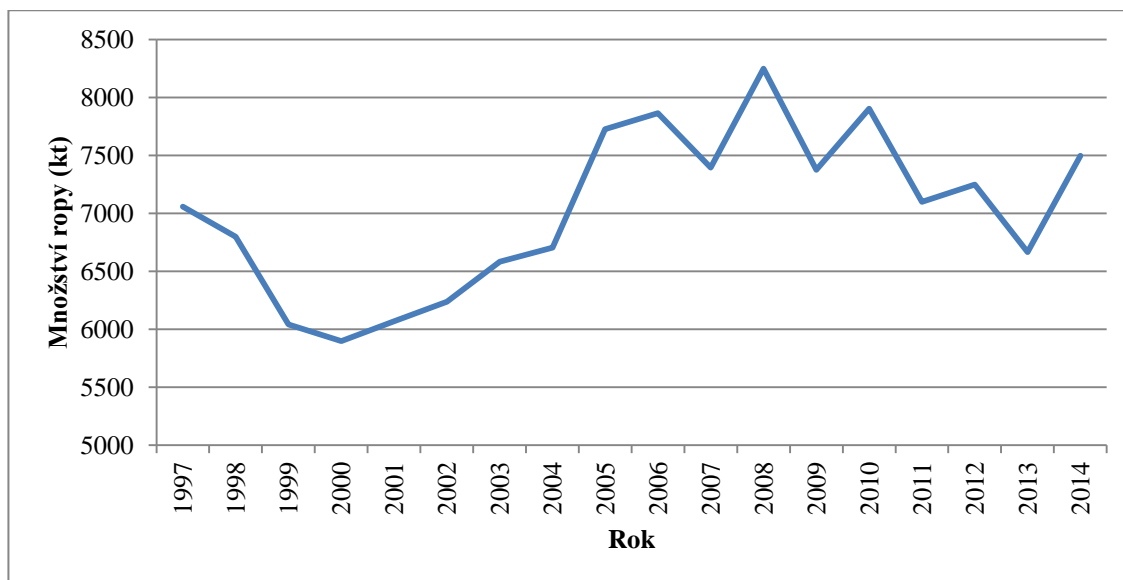
Skupiny produktů	Dovezené množství				
	2010	2011	2012	2013	2014
Automobilový benzin	478,609	480,208	368,494	461,767	410,168
Letecký benzin	2,467	1,431	1,915	2,141	2,439
Plynové oleje	16,539	14,787	14,779	13,752	36,356
Topné oleje	71,779	28,644	29,456	25,593	29,060
Ropný koks	6,800	8,478	8,050	10,001	9,349
Ostatní ropné výrobky	26,498	7,906	20,801	6,941	10,285
Zkapalněné ropné plyny (LPG)	68,008	73,586	77,738	106,114	89,317
Primární benzin	69,763	108,191	127,534	155,430	208,023
CELKEM	740 463	723 231	648 767	781 739	794 997

Zdroj: vlastní zpracování dle [71, 72, 73]

Z tabulky č. 5 je také jasné, že nejvíce se do ČR dováží automobilový benzin, naopak nejméně se dováží letecký benzin. Mezi roky 2010-2014 došlo k poklesu dovozu automobilového benzínu, topných olejů, ostatních ropných výrobků, naopak vzrostl dovoz plynových olejů, ropného koksu, LPG i primárního benzínu. Celkový dovoz od roku 2010 do roku 2012 klesl, ale od roku 2012 do roku 2014 zase stoupl.

Celkový objem průmyslově zpracované ropy v rafinériích České rafinérské, a. s. činil za rok 2014 celkem 7 495,8 tisíc tun. Ve srovnání s rokem 2013 je uvedené množství o 12,5 % vyšší. V objemu zpracované ropy za rok 2014 je zahrnuto cca 140,5 tisíc tun ropy vytěžené v České republice, u které došlo v porovnání s rokem 2013 k nárůstu o 16,8 %. [73]

Na obrázku č. 17 je uveden přehled vývoje celkového rafinérského zpracování ropy na území ČR, které přibližně odpovídá objemu celkové produkce všech rafinérských výrobků za roky 1997 až 2014. Rafinérie ČR zpracovaly největší množství ropy v roce 2008 a to 8 248 kt, dále v roce 2010 zpracovaly 7 902 kt a 7 865 kt zpracovaly roku 2006. Naopak nejmenší množství zpracovaly v roce 2000 a to pouhých 5 896 kt.

Obrázek 17 - Vývoj množství ropy zpracované v českých rafinériích 1997-2014 (v kt)

Zdroj: [73]

Období zvýšeného ohrožení ropné bezpečnosti ČR

V nedávné minulosti se dají vysledovat dvě významné události, které ohrozily ropnou bezpečnost ČR, jež byla ohrožena právě sníženými dodávkami ropy. Tyto situace sice neodpovídají svým rozsahem ropné krizi, ale i tak prověřily systém kooperace a legislativy. Není ovšem vyloučeno, že jednoho dne k ropné krizi nedojde. [84] Stav ropné nouze je definován v § 1a a § 4 zákona č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nouzových zásobách). V § 1a je uvedeno následující „stavem ropné nouze se rozumí nedostatek ropy a ropných produktů, který by měl za následek poruchy v zásobování na domácím trhu a nepříznivé následky z toho plynoucí by nebylo možné odstranit nebo jim zamezit bez přijetí opatření podle tohoto zákona.“ [15] V § 4 říká, že „stav ropné nouze vyhláší vláda nařízením.“ [15] Stav ropné nouze není krizovým stavem ve smyslu krizové legislativy, jako např. stav nebezpečí nebo nouzový stav.

První událost se odehrála v červenci 2008. Toto období bylo pro SSHR velmi náročné, a to z důvodu nestabilní situace ve východní Evropě, kdy byly předpokládány snížené dodávky ropovodem Družba do ČR. „11. července 2008 se společnost Unipetrol RPA, s. r. o. obrátila na SSHR s žádostí o výpomoc při předpokládaných výpadcích dodávek ropy. V červnu Rusko potvrdilo dodávky ve výši 250 kt ropy, ovšem naše rafinérie potřebovaly

zpracovat 450 kt. Pro řešení této situace byla využita tzv. swapová dohoda²⁰. Byla dohodnuta výměna na CTR Nelahozeves mezi SSHR a Unipetrolelem RPA, s. r. o. Výpůjčka 100 kt ruské ropy REB²¹ užitá na provoz našich rafinérií by byla v budoucnu Unipetrolelem RPA, s. r. o. nahrazena stejným množstvím ropy z ropovodu IKL. Situace by byla pro SSHR výhodná, jelikož by celou záměru zaplatil Unipetrol, a. s. Zásoby ropy SSHR v CTR Nelahozeves by tak klesly na 90,52 dne,²² [84] a to by se nebezpečně blížilo limitní hranici pro povinné nouzové zásoby ropy.

„25. července 2008 požádala SSHR o pomoc další společnost – Shell Czech Republic, a. s. Šlo o 65 kt ropy obměněných opět v CTR Nelahozeves. V případě, že by došlo k podpisu i této smlouvy, musela by SSHR využít usnesení vlády umožňující pokles nouzových zásob pod 90 dní²², protože její zásoby ropy by pak činily 88,55 dne. I tak by byla situace pro SSHR výhodná, jelikož by veškeré náklady uhradila společnost Shell Czech Republic, a. s. Situace se nakonec projevila jako méně dramatická a společnosti si vystačily samy s vlastními zásobami ropy.“ [84] Finanční či jiné transakce se nakonec nekonal, rafinérie vyráběly ve stejném režimu jako za normálních okolností. [84]

Druhá událost se stala v červenci 2011, kdy znovu vyvrcholilo napětí ve východní Evropě. České společnosti se obávaly problému s dodávkami ropy ropovodem Družba. Společnost Unipetrol RPA, s. r. o. požádala SSHR o výpůjčku 100 kt ropy. Výpůjčka ruské ropy REB by byla v budoucnu opět nahrazena Unipetrolelem RPA, s. r. o. Výpůjčka ropy měla proběhnout v CTR Nelahozeves. „Předseda SSHR navrhl povolení čerpání ovšem za standardních podmínek:

- sazba za půjčku: 0,9 % z ceny za každý započatý měsíc,
- cena ropy: 14,02 Kč/kt,
- příslib úhrady všech souvisejících nákladů,
- splatnost faktur 30. 11. 2011.“ [84]

Unipetrol RPA, s. r. o. si nakonec nemusel od SSHR půjčovat, neboť situaci opět zvládl sám z vlastních zdrojů. Tudíž celá příprava se znovu odehrála pouze v administrativních mezích a výdaje na ni jsou tak malé, že je možné je zanedbat. [84]

²⁰ Swapová dohoda = vrácení přesného množství ropy, jaké bylo zapůjčeno bez ohledu na cenu v daném časovém období.

²¹ REB = ropa typu Ruská exportní směs.

²² V § 6 odst. 4 zákona č. 189/1999 Sb., o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů je uvedeno následující: „Vláda může v naléhavých případech rozhodnout o použití nezbytného množství nouzových zásob i v případě, že výše nouzových zásob poklesne pod povinnou minimální úroveň stanovenou tímto zákonem. Správa o tomto rozhodnutí neprodleně informuje Komisi.“

V minulosti tedy zatím nedošlo ke stavu ropné nouze. Přesto byla prověřována součinnost jednotlivých společností, a to právě těmito nepředpokládanými událostmi.

3.4 Nouzové zásoby ropy a situace ovlivňující ropnou bezpečnost ČR

Co se týče ropné bezpečnosti, ČR má jen velmi malou vlastní těžbu ropy a je závislá na jejím dovozu ze zahraničí. V případě narušení dodávek ropy, mají pro ČR podstatný význam zásoby ropy a ropných produktů, tzv. nouzové zásoby. [93]

V této kapitole jsou rozebrány události, které se přímo týkají českého prostředí. Konkrétně se jedná o pomoc SSHR při živelních pohromách, u kterých pravidelně značně vypomáhá při likvidaci škod poskytováním zásob ropných produktů. Dále je zde nastíněna politicko-vojenská situace na Ukrajině, která by také mohla ohrozit ropnou bezpečnost ČR, změna ve vlastnictví skupiny MND, která je největší společností v ČR zabývající se těžbou ropy a rozhodnutí SSHR o uskladnění části nouzových zásob ropy v Německu.

Pomoc SSHR při povodních poskytováním zásob ropných produktů

Česká republika je v posledních letech stále více a více sužována extrémními výkyvy počasí. Za posledních 20 let ČR ničivé povodně zasáhly minimálně pětkrát. Z toho důvodu výstavba protipovodňových hrází začala být nevyhnutelná pro ochranu obcí. SSHR pomáhá uvolňováním rezerv pro záchranný systém, dále pomáhá poskytováním vysoušečů a čerpadel, potravinových balíčků aj. Např. při ničivých povodních v roce 2002 Vláda výjimečně uvolnila 6 000 m³ motorové nafty pro občany s trvalým pobytem v postižených oblastech. Bylo však častým jevem zneužívání situace lidmi žijícími mimo postiženou oblast, mající zde však trvalé bydliště. Z toho důvodu byly v roce 2013 rezervy poskytnuty pouze integrovanému záchrannému systému.

V tabulce č. 6 je uvedeno množství pohonných hmot a celkové částky za likvidaci povodní v letech 2002, 2010, 2013. Z tabulky č. 6 je také patrné, jak velkého rozsahu povodně byly. Povodně v roce 2002 a 2013 byly mnohem katastrofálnější než v roce 2010, to je nutno zohlednit při porovnávání uvolněných zásob a částek pro likvidaci povodní. [84]

Tabulka 6 - Množství uvolněných zásob ropných produktů a částky pro likvidaci povodňových událostí v ČR v letech 2002, 2010 a 2013

Rok	Území	Natural (tis. l)	Motorová nafta (tis. l)	Letecký petrolej (tis. l)	Celková cena (Kč)
2002	Čechy	873,5	1 860	-	53 000 000
2010	ČR	134	100	7	7 180 000
2013	Čechy	472	449	25	31 330 000

Zdroj: [84]

Současná politická situace na Ukrajině

Další situací, kterou by SSHR musela řešit poskytováním nouzových zásob, by bylo v případě výpadku dodávek ropy. Kvůli politické situaci na Ukrajině, kdy ruská vojska obsadila ukrajinský poloostrov Krym. Taktéž nestabilní situace je i v Bělorusku. Přes oba dva tyto státy, Bělorusko i Ukrajinu, vede ropovod Družba. Z běloruského města Mozir vychází dvě základní větve (severní a jižní) ropovodu Družba. Jižní větev se na Ukrajině rozděluje ještě na střední a jižní, přes střední větev proudí ropa do České republiky, do Litvínova.

Ohrožení vojenskými operacemi, nezaplacení dodávek ropy či jakékoliv jiné konflikty mohou ohrozit Evropskou unii v jejich pravidelných dodávkách ropy ropovodem Družba. [84]

Odkoupení skupiny MND skupinou KKCG

Dne 29. 7. 2010 došlo k odkoupení 62 % podílu stávajících akcionářů E.ON Ruhrgas a SPP, a. s., kteří skupinu MND opustili, a to skupinou KKCG²³. Tato skupina se tak stala stoprocentním vlastníkem všech společností skupiny MND, a to prostřednictvím společnosti KKCG Oil & Gas BV a ostatních dceřiných společností. „Skupina KKCG si vytyčila tři primární cíle dalšího rozvoje skupiny MND a oznámila, že do ní hodlá v nejbližších letech investovat miliardy korun. Zaměřit se chce především na vyhledávání a těžbu ropy a zemního plynu v ČR a ve světě, a to zejména v Evropě, na Blízkém východě, v severní Africe či v zemích bývalého Sovětského svazu.“ [41] K tomuto odkupu došlo po pěti letech korporátní válce, kterou mezi sebou vedli akcionáři MND. [41]

²³ Zakladatelem a vlastníkem KKCG je český podnikatel Karel Komárek.

Skupina KKCG je tvořena KKCG Oil & Gas, KKCG Entertainment & Technologies a KKCG Investments. V současné době do portfolia KKCG patří více než 30 prosperujících společností a tržby této skupiny byly v roce 2014 0,9 mld. EUR. Skupina MND nyní spadá do KKCG Oil & Gas a zabývá se těžbou a průzkumem ropy a zemního plynu, vrtnými službami, skladováním zemního plynu a obchodováním s ním. Těžba a průzkum je kromě ČR prováděna také v Německu, Rusku, Georgii a na Ukrajině. [56]

Uskladnění českých nouzových zásob v Německu

V roce 2010 došlo k rozhodnutí, že SSHR uskladní necelých 100 kt svých nouzových zásob nafty v německém soukromém skladu Viktoriagruppe. Rozhodnutí bylo zdůvodněno tím, že ČR tak ušetří až 38 milionů Kč, jelikož skladování v podniku ČEPRO, a. s. je příliš drahé. Tehdejší předseda představenstva SSHR Petr Malý prohlásil: „*Sklad je zapojen do infrastruktury NATO, v případě problémů s pohonnými hmotami tedy mohou státní rezervy čerpat od jakýchkoliv partnerů Aliance. Z pohledu energetické bezpečnosti země je to výhodné*“. [44]

Toto rozhodnutí se ovšem do budoucna ukázalo jako ne příliš dobré. To z toho důvodu, že v roce 2015 bylo zahájeno insolvenční řízení s firmou Viktoriagruppe a ČR se tak snižují šance, že se v dohledné době dostane k naftě. Insolvenční správce Mirko Möllen neuznal, že nafta uskladněná v tomto skladu je česká a argumentoval tím, že při převozu české nafty do Německa byla smíchána nafta ČR s naftou Viktoriagruppe. „*Současný předseda SSHR Pavel Švagr uvedl, že předchozí rozhodnutí vedení SSHR neodhadlo všechna potenciální rizika, která z kontraktu vyplývala.*“ [47]

Zásoby uložené u Viktoriagruppe byly zhruba na dva a půl dne, hodnota nafty uskladněné v Německu dosahuje až jedné miliardy korun. Jsou tu ale i další náklady, které představují pohledávky za nezaplacené faktury a pohledávky celních daňových úřadů, ty mohou představovat zhruba 270 až 550 milionů Kč. [45]

Několik měsíců se české úřady snažily získat svou naftu zpět, až v září 2015 se jim podařilo dosáhnout alespoň kompromisu²⁴, který by zamezil dlouholetému soudnímu sporu. Bylo rozhodnuto tak, že 80 % (toto množství odpovídá 80 kt nafty a mělo by vystačit na dvoudenní potřebu nafty ČR) této nafty poputuje nazpátek do ČR a zbylých 20 % zůstane

²⁴ Za ČR s Möllemem vyjednávala především šéfka Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových Kateřina Arajmu a předseda SSHR Pavel Švagr.

v Německu. Konečné znění dohody bylo hotové až koncem října a toto rozhodnutí musela také schválit česká vláda vzhledem k závažnosti celé věci. [48]

V únoru 2016 bylo rozhodnuto, že zakázku na převoz získá společnost ČEPRO, a. s., která musí naftu odvézt ze skladu v Německu do ČR do 30. dubna tohoto roku. Tuto zakázku ČEPRO, a. s. získalo především z toho důvodu, že má již řadu zkušeností s řešením obdobných problémů. Situaci s převozem komplikuje také rozbitá železniční vlečka ve skladu v Německu. Möllen vyčíslil její opravu na 40 až 250 tisíc eur. Pavel Švagr nevyloučil ani tu možnost, že bude muset být opravena na náklady ČR, jelikož použití autocisteren by bylo ještě mnohem nákladnější. [43] Koncem března 2016 Möllen oznámil, že německý areál co nejdříve prodá, a to ještě dříve než ČEPRO, a. s. stihne odvézt českou naftu z tohoto skladu. ČR by se tak musela dohodnout s jeho novým majitelem a je velmi obtížné odhadnout, jak se nový majitel skladu zachová. Bude taky nutné dohodnout opravu rozbité železniční vlečky nebo pravidla pro samotný odvoz. [46]

Ropná bezpečnost ČR má mnoho aspektů, jedním z nich je udržování ropných nouzových zásob nad stanovenou hranicí 90 dnů průměrných čistých dovozů. Vzhledem k tomu, že ČR není schopna spotřebu ropy pokrýt ze svých vlastních zdrojů, je velice důležité dodržovat tento stanovený limit. Může ale dojít k situaci odpovídající ropné nouzi, v tomto případě může vláda rozhodnout o poklesu nouzových zásob pod stanovou hranici 90 dnů.

V tabulce č. 7 je znázorněn vývoj nouzových zásob, počínaje prvním čtvrtletím roku 2013 až do druhého čtvrtletí roku 2015. Z tabulky č. 7 je jasné, že ČR udržuje hladinu nouzových zásob nad danou úrovní 90 dnů. Ve druhém čtvrtletí roku 2014 se dokonce nouzové zásoby ropy zvedly až na 100 dní, naopak nejmenší byly ve čtvrtém čtvrtletí roku 2013.

Tabulka 7 - Vývoj nouzových zásob ČR po jednotlivých čtvrtletích 2013-2015 (ve dnech)

	Čtvrtletí/rok									
	1/13	2/13	3/13	4/13	1/14	2/14	3/14	4/14	1/15	2/15
Nouzové zásoby (ve dnech)	93	97	95	93	98	100	97	98	99	97

Zdroj: [34]

Hypotéza B uvádí, nedošlo k poklesu nouzových zásob rop pod zákonem danou hranici, která činí 90 dnů průměrného denního čistého dovozu. Údaje v tabulce č. 7 hypotézu B potvrzují. Udržování nouzových zásob má v kompetenci SSHR, tudíž její činnost za poslední dva roky v tomto směru lze hodnotit pozitivně, jelikož jak je uvedeno výše, je pro ČR velice

důležité z hlediska ropné bezpečnosti udržování nouzových zásob nad zákonem stanovenou hranicí 90 dnů.

ZÁVĚR

Ropa jednoznačně patří mezi klíčové strategické suroviny a závislost ČR, zejména pak její ekonomiky na dovozu ropy je velmi vysoká a také je to vysoce riziková záležitost, jelikož nejvíce ropy do ČR proudí z Ruska. Rusko přibližně 75 % své ropné produkce vyváží a vývoz ropy tvoří podstatný podíl ruského zahraničního obchodu. Ovšem ani ropné zásoby Ruska nejsou nevyčerpatelné a bude-li si Rusko chtít zachovat svou energetickou soběstačnost, bude muset export postupně snižovat. ČR se tak bude muset přeorientovávat i na jiné velké obchodníky s ropou, jako jsou např. státy Blízkého východu, to by mohlo mít za následek mj. i výrazný nárůst cen ropy. Z tohoto důvodu je třeba hledat jiné, bezpečnější zdroje energie, kterými lze ropu alespoň z části nahradit, jako jsou např. alternativní zdroje energie.

Cílem diplomové práce bylo posoudit hrozby ropné bezpečnosti ČR a zhodnotit připravenost na stav ropné nouze. Kromě tohoto cíle měly být potvrzeny či vyvráceny dvě hypotézy.

Práce je rozdělena do třech hlavních kapitol. V první kapitole je nejprve popsána tzv. kodaňská škola a její pojetí bezpečnosti, kdy představitelé kodaňské školy zastávají širší pojetí bezpečnosti a do bezpečnosti zahrnují i nevojenské sektory. Dále je uveden popis pojmu energetická bezpečnost a především popis historického vývoje energetické a surovinové bezpečnosti a s nimi související ropné šoky, kdy cena ropy extrémně vzrostla a její následný cenový pokles trval podstatně delší dobu.

Obsahem druhé kapitoly je představení dvou nadnárodních organizací, které jsou důležité pro energetickou bezpečnost ČR a ve kterých je ČR členem, jedná se o EU a OECD. První z nich je EU, zde je popsána její energetická politika. První zmínky o energetické politice EU se objevují v Pařížské smlouvě, která zakládá ESUO, dalším významným seskupením zaměřujícím se energetickou bezpečnost je EURATOM. Dále jsou popsány energetické zdroje EU – ropa a zemní plyn, obnovitelné zdroje energie. Spotřeba ropy v EU roste jen minimálně, i přesto je jejím hlavním energetickým zdrojem a právě zásoby ropy představují bezprostřední výzvu pro energetickou bezpečnost EU. Rovněž je popsána energetická bezpečnost OECD, ve které je ČR členem od roku 1995. V rámci OECD se zabývají otázkami energie dvě specializované agentury, konkrétně NEA a IEA, které jsou také popsány v druhé kapitole.

Třetí kapitola je výhradně zaměřena na ropnou bezpečnost České republiky, nejprve jsou zde popsány strategické dokumenty ČR týkající se energetiky; dále aktéři ropné bezpečnosti,

mezi něž se řadí především SSHR, v jejíž působnosti je mj. udržování i používání státních hmotných rezerv, tedy i ropných nouzových rezerv. Poté následuje popis potřeby ropy a ložisek ropy v ČR, na to navazuje analýza spotřeby ropy, která se v ČR nejvíce využívá pro sektor dopravy a která postupně klesá. Součástí třetí kapitoly je také těžba ropy v ČR, kdy podíl domácí těžby na světové je naprosto zanedbatelný, a vytěžitelné zásoby tuzemských ložisek ropy klesají. Dále je analyzován dovoz ropy do ČR, kde jsou představeny země, ze kterých se ropa do ČR nejvíce dováží a ropné produkty, které se nejvíce dováží. Mezi největší dodavatele se řadí Rusko, Ázerbájdžán a Kazachstán. V poslední řadě jsou popsány státní hmotné rezervy, konkrétně jak s nimi SSHR nakládala při pomoci během likvidace škod po povodních a uskladnění ropných nouzových zásob v Německu.

Součástí třetí kapitoly je také analýza těžby a spotřeby ropy ČR, kdy těžba představuje v průměru pouhá 2 % ze spotřeby ropy mezi roky 2005-2013. Je zde také proveden výpočet podílu těžby ropy na její spotřebě, který od roku 2005 do roku 2012 klesal, a v roce 2013 došlo k nárůstu, kdy tento nárůst činil 0,07 procentních bodů, což je opravdu velmi zanedbatelná hodnota. Hypotéza A uvádí: „Podíl těžby ropy na spotřebě ropy v České republice v letech 2005-2013 vzrostl“, čímž byla tato hypotéza vyvrácena.

Důležitým aspektem z hlediska ropné bezpečnosti ČR jsou také ropné nouzové zásoby, které spravuje SSHR a jejímž úkolem je udržovat jejich hladinu na úrovni 90 dnů průměrného denního čistého dovozu referenčního roku, jak stanovuje zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých zákonů, pod tuto hladinu mohou nouzové zásoby poklesnout jen v naléhavých případech a na základě rozhodnutí vlády. Vývoj nouzových zásob ropy ČR je obsažen ve třetí kapitole, je zachycen od prvního čtvrtletí 2013 do druhého čtvrtletí 2015. V tomto období nedošlo k poklesu pod zákonem stanovenou hranici 90 dnů. Nejnižší nouzové zásoby ropy byly v prvním a čtvrtém čtvrtletí 2013 a činily 93 dnů, naopak nejvyšší zásoby byly zaznamenány v druhém čtvrtletí 2014 a to 100 dnů. Hypotéza B uvádí. „Od roku 2013 do druhého čtvrtletí 2015 nedošlo k poklesu nouzových zásob ropy pod zákonem danou hranici, která činí 90 dnů průměrného denního čistého dovozu“, čímž je tato hypotéza potvrzena, a to lze hodnotit pozitivně.

Ve třetí kapitole je také popsána situace, kdy SSHR v roce 2010 rozhodla o uložení části nouzových zásob nafty v Německu, toto rozhodnutí se ovšem postupem času projevilo jako ne příliš dobré, protože s touto německou firmou Viktoriagruppe bylo roku 2015 zahájeno insolvenční řízení a ČR hrozí, že o část nouzových zásob uskladněných v Německu přijde.

Z tohoto pohledu lze konstatovat, že SSHR pochybila a do jisté míry tak ohrozila ropnou bezpečnost ČR.

Dle autorčina názoru mezi hlavní hrozby ropné bezpečnosti patří především malá těžba, jelikož na území ČR se nachází jen velmi málo ložisek ropy; vysoká závislost na dovozu ropy do ČR, kdy zhruba 60 % ropy je dováženo z Ruska. Z hlediska zvýšení ropné bezpečnosti by byla vhodná větší diverzifikace exportérů ropy do ČR, dále zvýšení limitní hranice 90 dnů nouzových zásob ropy a s tím související stavba dalších nádrží na uskladnění vyššího objemu nouzových zásob, aby ČR nemusela uskladňovat své zásoby v zahraničí a nedocházelo k obdobným situacím, jako při uskladnění nouzových zásob v Německu. Autorka se také domnívá, že připravenost ČR na stav ropné nouze je poměrně na dobré úrovni. V případě stavu ropné nouze by vláda ČR využila zákonné nástroje, které má k dispozici, mezi něž se řadí vyhlášení regulačních opatření ke snížení spotřeby ropy a využívání ropných nouzových zásob, které překračují zákonem předepsanou úroveň 90 dnů.

POUŽITÁ LITERATURA

1. MONOGRAFIE

- [1] ANCESCHI, Luca, SYMONS, Jonathan. *Energy security in the era of climate change: the Asia-Pacific experience*. New York: Palgrave Macmillan, 2012. ISBN 978-0-230-27987-2.
- [2] BUZAN, Barry, WAEVER, Ole a WILDE, Jaap de. *Security: a new framework for analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998. 239 s. ISBN 1-55587-784-2.
- [3] *Climate change and energy security in Europe*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies (SIEPS), 2009. ISBN 9789186107109.
- [4] EICHLER J. *Terorismus a války na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2007, s. 352. ISBN 978-80-246-1317-8.
- [5] *Energetická bezpečnost - geopolitické souvislosti: (projekt Nadace ČEZ)*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, 2008. ISBN 978-80-86946-91-7.
- [6] *EU energy in figures - statistical pocketbook*. Luxembourg: European Union, 2015. ISBN 978-92-79-48359-2.
- [7] FIALA, Petr. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-732-5015-2.
- [8] GERBET, Pierre. *Budování Evropy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0111-7.
- [9] KOKNAR, Ali M. *The Epidemic of Energy Terrorism*. In LUFT, G., KORIN, A., *Energy security challenges for the 21th century: a reference book*. USA: Greenwood publishing group, 2009. ISBN 978-0-275-99997-1.
- [10] KREJČÍ, Oskar. *Geopolitika a energetika*. In: *Energetická bezpečnost a mezinárodní politika*. Praha: Professional Publishing, 2011. ISBN 978-7431-075-1.
- [11] LEICHTOVÁ, Magda. *EU a Ruská federace: sňatek z rozumu*. In: WAISOVÁ, Šárka. *Evropská energetická bezpečnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 85-105. ISBN 978-80-7380-148-9.
- [12] MEZIHORÁK, František. *Evropanství a integrace*. Olomouc: Nakl. Olomouc, 2001. ISBN 80-718-2118-7.

- [13] SOULEIMANOV, E. *Energetická bezpečnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 261. ISBN 978-80-7380-331-5.
- [14] WAISOVÁ, Šárka. *Evropská energetická bezpečnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-148-9.

2. PŘEDPISY

- [15] Zákon č. 189/1999 Sb., o nouzových zásobách ropy, o řešení stavů ropné nouze a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nouzových zásobách ropy). In: *ASPI [právní informační systém]*. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2013-09-04]. Dostupný také z: http://www.sshr.cz/pro-verejnou-spravu/ropna-bezpecnost/ropna-bezpecnost/Z%C3%A1kon%20%C4%8D.%20189_1999.pdf

3. WEBOVÉ STRÁNKY

- [16] ALHAJJI, Anas F. What Is Energy Security? Definitions And Concepts. Middle East Economic Survey, 2007, č. 45. Dostupné z: <https://www.ogel.org/article.asp?key=2786>
- [17] *ATP Journal: Energetická bezpečnost - možnosti a rizika* [online]. 2013 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: http://www.atpjournal.sk/rubriky/chceli-ste-vediet/energeticka-bezpecnost-moznosti-a-rizika-3.html?page_id=16880
- [18] *BP: BP Statistical Review of World Energy June 2009* [online]. 2009 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/10_06_09_bp_report.pdf
- [19] *BP: BP Statistical Review of World Energy June 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf>
- [20] *BusinessInfo: Energetická politika EU a její nástroje* [online]. 2009 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/energeticka-politika-eu-nastroje-5132.html>
- [21] *ČEPRO: O společnosti* [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://ceproas.cz/o-spolecnosti>
- [22] *ČEPRO: Výroční zpráva* [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: https://www.ceproas.cz/public/data/media/vyrocní_zpravy/CEP_vz12.pdf

- [23] *Česká geologická služba: Surovinové zdroje ČR - nerostné suroviny, vydání z roku 2010, stav 2009* [online]. 2010 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet/publikace/online/surovinove-zdroje>
- [24] *Česká geologická služba: Surovinové zdroje ČR - nerostné suroviny, vydání z roku 2015, stav 2014* [online]. 2015 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.geology.cz/extranet/publikace/online/surovinove-zdroje>
- [25] *Česká rafinérská: Česká rafinérská, a. s.* [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskarafinerska.cz/cz/index.aspx>
- [26] *Česká rafinérská: Přepřacovací rafinérie* [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskarafinerska.cz/cz/prepracovaci-rafinerie.aspx>
- [27] *ČSSD: Dlouhodobý program ČSSD* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/program/dlouhodoby-program-cssd/>
- [28] *ČSSD: Volby 2013 - Prosadíme dobře fungující stát* [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/program/program-podle-vas/>
- [29] *EUR – Lex: Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply* [online]. Evropská komise, 2010 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52000DC0769>
- [30] *EurActiv: Gazprom se rozhlíží na evropské i asijské trhy a plánuje nové plynovody* [online]. 2012 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/gazprom-se-rozhlizi-na-evropske-i-asijske-trhy-a-planuje-nove-plynovody-rusko-zemni-plyn-nabucco-south-stream-nord-stream-energeticka-bezpecnost-010356>
- [31] *Evropa: Energetika* [online]. 2014 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/ener/index_cs.htm
- [32] *Evropa: ZELENÁ KNIHA - Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii.* [online]. 2006 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0105:FIN:cs:PDF>
- [33] *Euroskop: Evropské společenství uhlí a oceli (1950-1951)* [online]. 2012 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8885/sekce/1950-1957/>

- [34] *Eurostat: Oil stocks - emergency stocks in days equivalent - monthly data* [online]. 2016 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- [35] *Eurostat: Share of energy from renewable sources* [online]. 2016 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- [36] *Evropský parlament: Energie z obnovitelných zdrojů* [online]. 2015 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.7.4.html
- [37] *Finance: Spotřební daň u benzínu a nafty v EU* [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/365970-spotrebni-dan-u-benzinu-a-nafty-v-eu/>
- [38] *Fospaliva: Ropa a zemní plyn* [online]. Nedatováno [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.fospaliva.wz.cz/page03.htm>
- [39] *Geologická encyklopedie: Zásoby ložisek* [online]. 2007 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://www.geology.cz/aplikace/encyklopedie/term.pl?zasoby_lozisek
- [40] *Global politics: Jaderná energetika z pohledu energetické bezpečnosti* [online]. 2012 [cit. 2015-11-19]. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/jaderna-energetika-z-pohledu-energeticke-bezpecnosti>
- [41] *Hodonínský deník: Skupina MND má už jen jediného vlastníka* [online]. 2010 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://hodoninsky.denik.cz/podnikani/skupina-mnd-ma-uz-jen-jedineho-vlastnika20100729.html>
- [42] CHERP, Aleh, JEWELL, Jessica. *The three perspectives on energy security: intellectual history, disciplinary roots and the potential for integration*. In: *Current Opinion in Environmental*, Volume 3, Issue 4, 2011, s. 202-212. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877343511000583>
- [43] *iDNES.cz: Českou naftu odveze z Německa Čepro za 60 milionů. Na soutěž není čas* [online]. 2015 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ceska-nafta-v-nemecku-0r8-/ekonomika.aspx?c=A150215_151335_ekonomika_pku
- [44] *iDNES.cz: Českou naftu z nouzových zásob uskladní Němci* [online]. 2010 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ceskou-naftu-z-nouzovych-zasob-uskladni-nemci-f4x-/ekonomika.aspx?c=A100318_203644_ekonomika_iky

- [45] *iDNES.cz: Kvůli sporu o naftu v Německu může stát přijít až o 1,5 miliardy* [online]. 2015 [cit 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ceska-nafta-v-nemecku-0r8-/ekonomika.aspx?c=A150215_151335_ekonomika_pku
- [46] *iDNES.cz: Němci oznámili prodej skladu s českou naftou. Její záchrana je v ohrožení* [online]. 2015 [cit 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ceska-nafta-v-nemecku-0r8-/ekonomika.aspx?c=A150215_151335_ekonomika_pku
- [47] *iDNES.cz: Německé Viktoriagruppe hrozí insolvence, Česko můžetratit na uložené naftě* [online]. 2015 [cit 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/insolvcni-rizeni-kvuli-ulozene-nafte-v-nemecke-viktoriagruppe-pyw-/eko-zahranicni.aspx?c=A150209_131907_eko-zahranicni_jan
- [48] *iDNES.cz: Rozdělení nafty 'uvězněné' v Bavorsku: Češi 80 procent, zbytku se vzdají* [online]. 2015 [cit 2016-04-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/ceska-nafta-v-nemecku-0r8-/ekonomika.aspx?c=A150215_151335_ekonomika_pku
- [49] *IEA: Balance Definitions* [online]. 2015 [cit 2016-04-24]. Dostupné z: <https://www.iea.org/statistics/resources/balancedefinitions/#tpes>
- [50] *IEA: Energy Balances of OECD countries* [online]. 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/EnergyBalancesofOECDcountries2015editionexcerpt.pdf>
- [51] *IEA: Energy supply security 2014* [online]. 2015 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: http://www.iea.org/media/freepublications/security/EnergySupplySecurity2014_TheCzechRepublic.pdf
- [52] *IEA: International Energy Statistics* [online]. 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1>
- [53] *IEA: Member countries* [online]. 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.iea.org/countries/membercountries/>
- [54] *Index mundi: Czech Republic Crude Oil Consumption by Year* [online]. 2014 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.indexmundi.com/energy.aspx?country=cz&product=oil&graph=consumption>
- [55] *International Energy Agency: Energy security* [online]. Nedatováno [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.iea.org/topics/energysecurity/>

- [56] *KKCG: Vše o nás* [online]. Nedatováno [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://kkcg.com/cs/>
- [57] *KUCHYŇKOVÁ, Petra. Vývoj vztahů Ruské federace a Evropské unie v kontextu problematiky energetické bezpečnosti* [online]. Brno, 2010 [cit. 2016-03-08], Disertační práce, Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/14001/fss_d/Disertace2.pdf.
- [58] *Mero: Historie* [online]. 2008 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti/http://www.mero.cz/o-spolecnosti/zakladni-udaje/>
- [59] *Mero: Mero Česká republika* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/>
- [60] *Mero: O společnosti* [online]. 2008 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/o-spolecnosti/zakladni-udaje/>
- [61] *Mero: Provoz* [online]. 2008 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/provoz/ctr-nelahozeves/>
- [62] *Mero: Přeprava ropy* [online]. 2015 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/provoz/preprava-ropy/>
- [63] *Mero: Ropovod Družba* [online]. 2015 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/druzba/>
- [64] *Mero: Ropovodná síť ČR* [online]. 2008 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.mero.cz/provoz/ropovodna-sit-cr/>
- [65] *Ministerstvo obrany ČR: Bezpečnostní strategie České republiky 1999* [online]. Praha, 1999 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/002.pdf>
- [66] *Ministerstvo obrany ČR: Bezpečnostní strategie České republiky 2001* [online]. Praha, 2001 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2001%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>
- [67] *Ministerstvo obrany ČR: Bezpečnostní strategie České republiky 2003* [online]. Praha, 2003 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/images/Bilakniha/CSD/2003%20Bezpecnostni%20strategie%20CR.pdf>

- [68] *Ministerstvo obrany ČR: Bezpečnostní strategie České republiky 2011* [online]. Praha, 2011 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/f19ae682-55c9-446d-a322-8618b441b8db/Bezpecnostni_strategie_CR_2011.pdf?ext=.pdf
- [69] *Ministerstvo obrany ČR: Bezpečnostní strategie České republiky 2015* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>
- [70] *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Aktualizace státní energetické koncepce České republiky* [online]. Praha, 2010 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>
- [71] *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Ropa a ropné produkty za rok 2014* [online]. 2015 [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument157142.html>
- [72] *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Státní energetická koncepce ČR* [online]. 2010 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>
- [73] *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Ropa a ropné produkty za rok 2011* [online]. 2012 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument104082.html>
- [74] *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Ropa a ropné produkty za rok 2013* [online]. 2015 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument148376.html>
- [75] *Ministerstvo zahraničních věcí ČR: Bezpečnostní strategie ČR 2015* [online]. 2015 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/1386521/Bezpecnostni_strategie_2015.pdf
- [76] *Ministerstvo životního prostředí: Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)* [online]. 2015 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/organizace_pro_ekonomickou_spolupraci
- [77] *O energetice: Těžba ropy a zemního plynu v České republice - historie a současnost* [online]. 2015 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/ropa/tezba-ropy-a-zemniho-plynu-v-ceske-republice-historie-a-soucasnost/>
- [78] *O energetice: Zásoby a přeprava ropy v České republice* [online]. 2015 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://oenergetice.cz/ropa/zasoby-preprava-ropy-v-cr/>

- [79] *ODS: Martin Kuba - Důležité je, jak využijeme uhlí před těžebními limity, ne za nimi* [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/clanek/1187-dulezite-je-jak-vyuzijeme-uhli-pred-tezebnimi-limity-ne-za-nimi>
- [80] *ODS: Volební program ODS* [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/volby2013/volebni-program/hospodarska-politika>
- [81] *ODS: Volební program 2009* [online]. 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.ods.cz/docs/programy/program_2009ep.pdf
- [82] *OECD: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj* [online]. 2007 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/general/38406764.pdf>
- [83] *OECD: The Nuclear Energy Agency* [online]. Francie, 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.oecd-nea.org/general/about/>
- [84] ORLÍKOVÁ, Jana. *Ekonomické aspekty ropné bezpečnosti v České republice* [online]. 2014 [cit. 2016-03-30], Diplomová práce, Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/401202/esf_m/
- [85] *Peníze: Pouštní bouře na burze – válka v Perském zálivu 1990/91* [online]. 2002 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/dan-z-prijmu-fyzickych-osob/15224-poustni-boure-na-burze-valka-v-perskem-zalivu-199091>
- [86] *Peníze: Ropná krize v roce 1973* [online]. 2002 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/nezamestnanost/15178-ropna-krize-v-roce-1973>
- [87] *Petroleum: Svět ropy* [online]. Nedatováno [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.petroleum.cz/svet-ropy.aspx>
- [88] *Pro-energy: Zásobování České republiky ropou* [online]. Nedatováno [cit. 2016-04-03]. Dostupné z: <http://www.pro-energy.cz/clanky2/4.pdf>
- [89] *Ropa: Význam ropy* [online]. 2015 [cit. 2016-04-23]. Dostupné z: <http://www.ropa.cz/vyznam-ropy/>
- [90] SOVACOO, B. K., BROWN, M. A. *Competing Dimensions of Energy Security: An International Perspective* [online]. Working Paper No. 45, 2009. Dostupné z: <http://www.spp.gatech.edu/sites/default/files/publication/download/201312/wp45.pdf>
- [91] *Sportovní noviny: Ropovody v Evropě* [online]. 2007 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://www.sportovninoviny.cz/pr/index_img.php?id=52369

- [92] *Správa státních hmotných rezerv České republiky: Působnost SSHR* [online]. 2009 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.sshr.cz/o-nas/Stranky/pusobnost_sshr.aspx
- [93] *Správa státních hmotných rezerv České republiky: Ropná bezpečnost* [online]. 2009 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.sshr.cz/pro-verejnost/Stranky/ropna_bezpecnost.aspx
- [94] *Správa státních hmotných rezerv České republiky: Systém hospodářských opatření pro krizové stavy* [online]. 2009 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.sshr.cz/pro-verejnost/Stranky/system_hospodarskych_opatreni_pro_krizove_stavy.aspx
- [95] STARÝ, Miroslav. Ministerstvo průmyslu a obchodu: *Sdílené cíle členských států IEA*. [online]. 2006 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument4793-strana1.html>
- [96] TICHÝ, Lukáš. CEPSR: *Vztahy mezi Evropskou unií a Ruskou federací v sektoru zemního plynu* [online]. 2011 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=451>
- [97] *TOP 09: Víme, kam jdeme - Volební program TOP 09* [online]. 2013 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2013/>
- [98] *Unipetrol: Historie* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.unipetrol.cz/cs/ONas/Stranky/Historie.aspx>
- [99] *Unipetrol: O nás* [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.unipetrol.cz/cs/ONas/Stranky/default.aspx>
- [100] WAISOVÁ, Šárka. *Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti: Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu* [online]. In: *Mezinárodní vztahy* 3/2004, 2004 [cit. 2015-11-17], s. 66-86. Dostupné také z: <https://mv.iir.cz/article/view/124/140>
- [101] *WTRG Economics: Oil Price History and Analysis* [online]. 2011 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.wtrg.com/prices.htm>
- [102] YERGIN, Daniel. *Ensuring Energy Security*. *Foreign Affairs* 85, 2006, č. 2, s. 69. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/2006-03-01/ensuring-energy-security>